

شهریور ۱۴۰۱
مسلسل: ۱۸۴۲۱

**مجموعه مطالعات بررسی طرح‌های عمرانی
(تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) استان‌ها در سال ۱۳۹۸:
۳۰. استان قم (ویرایش نخست)**

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۸۴۲۱

کد موضوعی: ۲۲۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: مجموعه مطالعات بررسی طرح‌های عمرانی (تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) استان‌ها
در سال ۱۳۹۸: ۳۰. استان قم (ویرایش نخست)

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه اقتصاد منطقه‌ای و بین‌الملل)

تهیه و تدوین: زهرا ذاکری

همکاران: مجتبی اسفندیاری، نگار اکبری

مدیر مطالعه: سیدجعفر حسینی

ناظران علمی: فرشاد مؤمنی، حسین غلامرضانژاد، علی اصغر بانویی، موسی شهبازی، سیدمحسن

علوی‌منش، سیدعلی روحانی

اظهار نظرکنندگان: حمید فصیحی، سیدمحمدامین اخوت علویان، عاطفه جلالی موسوی

ویراستار ادبی: مهدیه قمچیلی

واژه‌های کلیدی:

۱. توسعه

۲. توسعه منطقه‌ای

۳. طرح‌های تملك دارایی‌های سرمایه‌ای

۴. استان قم

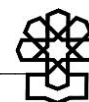
تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۶/۱۶

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۵	مقدمه
۶	۱. مفاهیم، پایه‌های آماری، روش و محدودیت‌های مطالعه
۶	۱-۱. مفاهیم
۷	۱-۲. پایه‌های آماری
۹	۱-۳. روش مطالعه
۱۲	۱-۴. محدودیت‌های مطالعه
۱۳	۲. طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم در سال ۱۳۹۸
۱۴	۲-۱. بررسی موضوعی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم
۱۴	۲-۱-۱. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم برحسب امور
۱۷	۲-۱-۲. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم بر حسب فصل
۲۱	۲-۱-۳. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم بر حسب برنامه
۲۴	۲-۲. ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم
۲۷	۲-۳. ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم برحسب اعتبار پروژه
۳۲	جمع‌بندی و پیشنهادات
۳۵	پیوست‌ها
۳۵	پیوست ۱
۳۷	پیوست ۲
۴۱	منابع و مآخذ

مجموعه مطالعات بررسی طرح‌های عمرانی
(تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) استان‌ها در سال ۱۳۹۸:
۳۰. استان قم (ویرایش نخست)

چکیده

تصویب طرح‌های آمایش استانی در اسفندماه سال ۱۳۹۹ و تأکید بر ضرورت پایبندی استان‌ها به اجرای آن، این سؤال را پررنگ ساخته است که چه میزان طرح‌ها و پروژه‌های انجام شده یا در حال اجرا از محل اعتبارات بودجه‌ای و غیربودجه‌ای در استان‌ها در راستای پیشنهادها و اهداف تعیین شده توسط طرح‌های آمایش استانی بوده است؟ از آنجا که پروژه‌های جاری در بودجه‌های عمرانی استان‌ها قبل از تدوین اسناد آمایش تعریف شده‌اند، می‌توان گفت اسناد آمایش حداقل تا سال ۱۴۰۰ نقشی در ایجاد پروژه‌های عمرانی جاری استان‌ها نداشته‌اند.

اما پاسخ به این سؤال که آیا اساساً ساختار فعلی نظام بودجه‌ریزی امکان برقراری ارتباط معنادار با نظام تدبیر و برنامه‌ریزی فضایی کشور را دارد یا خیر، می‌تواند در راستای تخصیص بهینه منابع مالی کشور مؤثر باشد. به عبارت دیگر در صورتی که بتوان با عنایت به دستاوردهای اسناد آمایش استانی و ملی، اولویت‌بندی مشخصی برای توسعه هر استان ارائه و درنهایت تخصیص اعتبارات را بر اولویت‌های مذکور معطوف کرد، احتمال تحقق اهداف توسعه‌ای پیش‌بینی شده برای هر استان بیشتر خواهد بود.

به این ترتیب در مطالعه حاضر به عنوان گام نخست، شفافیت طرح‌های عمرانی استان مورد توجه قرار گرفته؛ شفافیتی که تاکنون در خصوص پروژه‌های عمرانی استان‌ها تا بدین حد صورت نگرفته است و از سوی دیگر می‌تواند بستر مناسبی برای مقابله با مفاصل احتمالی در این زمینه نیز باشد.

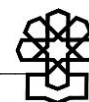
به نظر می‌رسد واکاوی دقیق طرح‌های عمرانی استان از منظر «موضوعی»، «طول عمر»، «درصد تخصیص» و «اندازه»، می‌تواند تصویر قابل اتکایی از وضع موجود ارائه دهد و درنهایت امکان پاسخ به سؤال فوق را از طریق انجام مطالعات تکمیلی فراهم کند.

از سوی دیگر، مسئله طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها از آن جهت اهمیت دارد که طولانی شدن عمر پروژه‌ها و عدم حصول دستاورد قابل اتکا علی‌رغم صرف زمان و منابع فراوان به یکی از معضلات جدی طرح‌های عمرانی کشور مبدل شده است. به عبارت دیگر، طولانی شدن عمر پروژه‌های عمرانی یک استان بدین معناست که بخشی از برنامه‌های عمران و توسعه استان بر موضوعاتی متمرکز است که سال‌ها پیش برنامه‌ریزی شده‌اند. بنابراین نوعی وابستگی به مسیر طی شده در تخصیص منابع مالی مشاهده می‌گردد و بخش قابل ملاحظه‌ای از منابع عمرانی استان، بدون توجه به اصول و مبانی آمایش سرزمین و نیازها و مقتضیات روز استان، صرف پروژه‌هایی می‌شود که مدت‌ها پیش برنامه‌ریزی و آغاز شده‌اند.

در ادامه مهم‌ترین دستاوردهای مطالعه حاضر در خصوص طرح‌های عمرانی استان قم در سال ۱۳۹۸

ارائه شده است:

- استان قم در سال ۱۳۹۸، تعداد ۴۷۹ پروژه فعال در قالب ۲۱۲ طرح عمرانی داشته که قدیمی‌ترین آنها از سال ۱۳۷۴ آغاز شده است.
- طرح‌های یادشده در قالب ۱۰ امور، ۳۱ فصل و ۷۳ برنامه مختلف طبقه‌بندی شده‌اند.
- مجموع اعتبار پیش‌بینی‌شده برای پروژه‌های مذکور در حدود ۱۳/۲ هزار میلیارد ریال است.
- در مجموع، ۶۱/۷ درصد اعتبارات یادشده (بالغ بر ۸/۱ هزار میلیارد ریال) به‌منظور اجرای پروژه‌ها تخصیص داده شده است.
- متوسط عمر پروژه‌های تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای استان معادل ۴/۵ سال بوده است.
- «امور اقتصادی» با ۱۲۰ پروژه، «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» با ۹۲ پروژه و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با ۹۱ پروژه، بیشترین سهم از تعداد پروژه‌های استان را به‌خود اختصاص داده‌اند.
- «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با سهم ۳۱/۷ درصدی، «امور اقتصادی» با سهم ۲۸/۸ درصدی و «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» با سهم ۱۴ درصدی، در مجموع ۷۴/۵ درصد منابع تخصیص داده شده به پروژه‌های عمرانی استان قم را جذب کرده‌اند.
- برمبنای فصول، فصل‌های «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری» و «کشاورزی و منابع طبیعی» به‌ترتیب با ۱۵/۲ و ۱۴/۸ درصد سهم، بیشترین سهم را از تعداد پروژه‌های استان به‌خود اختصاص داده‌اند.
- فصول «آب و فاضلاب» و «کشاورزی و منابع طبیعی»، به‌ترتیب با اختصاص ۲۲ و ۱۱/۳ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان، بیشترین سهم را از منابع اعتباری تخصیصی استان داشته‌اند.
- برنامه «تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات (فصل اداره امور عمومی - امور خدمات عمومی)، بیشترین سهم از تعداد پروژه‌ها را داشته است.
- دو برنامه «توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب (فصل آب و فاضلاب - امور مسکن، عمران شهری و روستایی)» و «توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای (فصل حمل‌ونقل - امور اقتصادی)» بیشترین سهم از اعتبارات تخصیص یافته را به‌خود اختصاص داده‌اند.
- ۶۰ برنامه عمرانی استان علی‌رغم دربرگرفتن ۲۶۵ پروژه، معادل ۵۵/۳ درصد کل پروژه‌های عمرانی استان، صرفاً ۳۱/۴ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان سهم داشته‌اند.
- ۴۰ برنامه از ۶۰ برنامه یادشده، هریک سهمی بسیار اندک و کمتر از ۰/۵ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان را جذب کرده‌اند.
- ۴/۸ درصد پروژه‌های عمرانی استان قم در زمره پروژه‌های «بسیار کوچک» قرار می‌گیرند. اندازه ۵۰/۵ درصد پروژه‌ها «کوچک» و ۳۴/۴ درصد آنها «متوسط» است و درنهایت، پروژه‌های «بزرگ» و «بسیار بزرگ» به‌ترتیب ۹/۸ و ۰/۴ درصد از کل پروژه‌های استان را به‌خود اختصاص داده‌اند.
- در مطالعه حاضر به‌منظور طبقه‌بندی پروژه‌های عمرانی جاری در استان قم از دو ماتریس «عمر - درصد تخصیص» و «اندازه - اولویت» بهره گرفته و درنهایت مبتنی بر این دو ماتریس، اولویت‌بندی مشخصی به‌منظور

مواجهه با پروژه‌های مذکور ارائه شده است. در خصوص ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای هر استان از طبقه‌بندی زیر بهره گرفته شده است:

- **طبقه یک:** پروژه‌های با طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)،
  - **طبقه دو:** پروژه‌های با طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)،
  - **طبقه سه:** پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)،
  - **طبقه چهار:** پروژه‌های با طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)،
  - **طبقه پنج:** پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد).
- براساس طبقه‌بندی فوق ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان تشکیل و نحوه برخورد با هریک از مناطق ماتریس عمر- تخصیص با اولویت‌بندی پنج‌گانه زیر تبیین شده است:

الف) اولویت ۱: طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)

- ویژگی: چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور نیست.
- پیشنهاد نحوه برخورد:

- نظارت و بررسی دقیق پروژه،
- آسیب‌شناسی علل تأخیر،
- تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح، واگذاری یا ادامه پروژه.

ب) اولویت ۲: طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)

- ویژگی: به دلیل تخصیص بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست.
- پیشنهاد نحوه برخورد:

- نظارت و بررسی دقیق پروژه،
- آسیب‌شناسی علل تأخیر،
- اتمام یا اصلاح پروژه.

ج) اولویت ۳: طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)

- ویژگی: از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند و به اتمام رسیدن آنها در افق کوتاه‌مدت محتمل است.
- پیشنهاد نحوه برخورد:

- تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه.

د) اولویت ۴: طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)

- ویژگی: شرایط بینابینی نسبت به دو اولویت نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند.

- پیشنهاد نحوه برخورد:

- نظارت و بررسی دقیق پروژه،
- آسیب‌شناسی علل تأخیر پروژه‌های قدیمی‌تر،
- تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح، واگذاری یا ادامه پروژه.

ه) اولویت ۵: طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد)

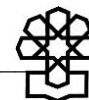
- ویژگی: هنوز انحراف جدی در خصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است.

- پیشنهاد نحوه برخورد:

- نظارت بر پروژه با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی.

اگرچه بخشی از پروژه‌های مورد بررسی در طبقه طرح‌های مستمر قرار می‌گیرند، اما با توجه به تخصیص کم و گاه طول عمر بالای طرح‌های مستمر (نظیر تعمیر و نگهداری)، به نظر می‌رسد واکاوی دقیق همه پروژه‌های عمرانی اعم از مستمر و غیرمستمر و انتخاب نحوه صحیح مواجهه با آنها از ضرورت بالایی برخوردار است. در ادامه مهم‌ترین نکات حاصل از اولویت‌بندی پروژه‌های عمرانی جاری در استان قم براساس متدولوژی فوق‌الذکر ارائه می‌شود:

- از میان ۲ پروژه‌ای که به دلیل طول عمر زیاد و درصد تخصیص اندک در اولویت اول تعیین تکلیف قرار گرفته‌اند ۱ پروژه «کوچک» و ۱ پروژه «بزرگ» هستند.
- پروژه‌های اولویت دوم عمدتاً در گروه پروژه‌های «بزرگ» قرار دارند.
- پروژه‌های اولویت سوم عمدتاً «متوسط» یا «کوچک» هستند.
- حدود ۷۹/۵ درصد از پروژه‌های اولویت ۴ که انتقال آنها به اولویت ۱ طی سال‌های آتی محتمل است در زمره پروژه‌های «متوسط» و «کوچک» قرار دارند. از این رو، اعتبار پیش‌بینی شده برای هریک از آنها بین ۱۰۰ میلیون تا ۵ میلیارد تومان است.
- ۸۷/۶ درصد از پروژه‌های اولویت ۵ که حدود ۷۶ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان را دربرمی‌گیرند «کوچک» یا «متوسط» هستند.
- با توجه به آنکه پروژه‌هایی که عمر آنها کمتر از ۱۰ سال است، بسته به درصد تخصیص اعتبار در اولویت سوم یا پنجم جای گرفته‌اند، می‌توان گفت بخش عمده پروژه‌های عمرانی استان که طی یک دهه اخیر بارگذاری شده‌اند از نظر شاخص اندازه «کوچک» یا «متوسط» هستند و اعتبار پیش‌بینی شده برای هریک از آنها بین ۱۰۰ میلیون تا ۵ میلیارد تومان است.

شایان ذکر است همه مطالب و تحلیل‌های ارائه شده در گزارش حاضر به دلیل عدم ارائه گزارش‌های عملکرد و پیشرفت فیزیکی پروژه‌های عمرانی توسط سازمان برنامه و بودجه کشور، براساس تخصیص ریالی ارائه شده‌اند.

مقدمه

پیوند میان برنامه‌ریزی فضایی کلان با طرح‌ها و پروژه‌های عملیاتی و متعاقب آن امکان‌سنجی، برآورد و تأمین اعتبارات آنها، همواره از عمده چالش‌های کشور بوده است. از طرفی طرح آمایش سرزمین به‌عنوان داعیه‌دار برنامه‌ریزی فضایی کشور همواره در مرحله تهیه و تصویب جامانده و به جرئت می‌توان گفت طرح‌های آمایش سرزمین تهیه شده (اقدامات ناقص انجام شده در سال‌های برنامه سوم توسعه به بعد)، هیچ‌گاه نتوانستند طبق انتظار اجرایی شوند یا در طرح‌ها و پروژه‌های اجرایی کشور به‌عنوان سند فرادست تأثیرگذار باشند.

در سال‌های اخیر تهیه و تصویب طرح‌های آمایش استانی و تأکید بر ضرورت پایبندی استان‌ها به اجرای آن، این سؤال را پررنگ ساخته که **چه میزان طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی جاری کشور، در راستای پیشنهادهای و اهداف تعیین شده توسط طرح‌های آمایش استانی بوده است؟** آیا اساساً ساختار فعلی نظام بودجه‌ریزی امکان برقراری ارتباط معنادار با نظام تدبیر و برنامه‌ریزی فضایی کشور را دارد یا خیر؟ برای پاسخ به این سؤال نیاز است قوانین بودجه و طرح‌های آمایش به تفکیک هر استان و با دقت کامل مورد بحث و بررسی قرار گیرد تا بتوان میزان ارتباط این دو را ارزیابی کرد.

با فرض این موضوع که قانون بودجه باید با منطق مشخص و قابل دفاع، تخصیص بودجه را انجام دهد؛ به نظر می‌رسد میزان اعتبارات توزیع شده و تخصیص یافته به استان‌ها (فارغ از نگاه صرف به جدول شماره (۱۰) ماده واحده قانون بودجه) باید با نیاز، عملکرد و شرایط استان و همچنین با رویکرد و هدف قانون، ارتباط معناداری برقرار کند.^۱ از سوی دیگر، موضوع شفافیت میزان اعتبارات تخصیص یافته به استان‌ها اگرچه به احتمال زیاد باید به تفصیل در دستگاه‌های اجرایی مربوطه یا دفاتر موضوعی سازمان برنامه و بودجه کشور یا سازمان‌های استانی آن وجود داشته باشد، لکن در قوانین بودجه‌ای که در اختیار جامعه مخاطب قرار می‌گیرد قابل ردیابی نیست.^۲ این نارسایی در قوانین بودجه می‌تواند ناشی از دو عامل باشد:

- اطلاعات در قانون بودجه قابل تشخیص است و فقط از نظر ارائه شکلی در جداول، تفکیک استانی آن موجود نیست.
  - اعتبارات از هردو لحاظ ماهوی و شکلی، قابلیت شناسایی استانی را ندارند.
- همان‌طور که پیش‌تر نیز اشاره شد، بی‌تردید کشف و برقراری ارتباطات منطقی بودجه سالیانه با برنامه‌های توسعه کشور، هم از بابت ماهیت بودجه‌ریزی و هم از جنبه شفافیت، چالشی اساسی است.

۱. این ارتباط باید از ذهن و رابطه تصمیم‌گیران به دور بوده و قابل تشخیص، تبیین و درک برای جامعه کارشناسی و بهره‌بردار باشد.
۲. از یک جنبه می‌توان متصور شد که دولت و به تبع آن سازمان برنامه و بودجه کشور (به‌عنوان تدوین‌کننده لایحه و مجری قوانین بودجه که در نحوه ارائه این قوانین براساس قانون اساسی اختیار تام دارد) به این نوع تفکیک در قوانین بودجه قائل نبوده و آن را جزء وظایف خود تلقی می‌کند.

فرایند شفاف‌سازی منابع تخصیص‌یافته را می‌توان با توجه به اطلاعات در دسترس قوانین بودجه و با تحلیل توزیع استانی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای آغاز کرد. شایان توجه است کشف رابطه معنادار میان عوامل برنامه‌ریزی فضایی (مشخصاً طرح‌های آمیختگی) و اجزای بودجه (به‌ویژه طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی) در سطح استان‌ها، نیازمند مطالعات جداگانه است که در آینده در دستور کار قرار خواهد گرفت.

با این مقدمه، برای شفاف‌سازی ساختار طرح‌های عمرانی استانی در مطالعه حاضر، ابتدا پایه‌های آماری و روش مطالعه تبیین شده و در ادامه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان از منظر «موضوعی»، «طول عمر»، «درصد تخصیص» و «اندازه»^۱، مورد واکاوی قرار گرفته و در نهایت جمع‌بندی گزارش ارائه شده است.

۱. مفاهیم، پایه‌های آماری، روش و محدودیت‌های مطالعه

در این قسمت از مطالعه به تبیین مفاهیم اساسی پیرامون طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای پرداخته و سپس پایه‌های آماری و روش مطالعه تبیین می‌شود.

۱-۱. مفاهیم^۲

طبق بند «۱۰» ماده (۱) قانون برنامه و بودجه،^۳ «طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای» به مجموعه عملیات و خدمات مشخصی اطلاق می‌شود که براساس مطالعات توجیهی فنی، اقتصادی و اجتماعی توسط دستگاه اجرایی، طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدف‌های برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت سرمایه‌گذاری ثابت یا مطالعه برای ایجاد دارایی سرمایه‌ای، اجرا شده و منابع مورد نیاز آن از محل اعتبارات مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تأمین می‌شود.

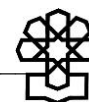
طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از ابعاد مختلف قابل طبقه‌بندی‌اند به طوری که از بُعد مقیاس به دو دسته «طرح‌های ملی» و «طرح‌های ملی استانی شده (طرح استانی ویژه سابق)»، از بُعد ماهیت به دو گروه «مستمر» و «غیرمستمر» و از بُعد نوع طرح به انواع «احداث»، «توسعه»، «مرمت» و غیره تقسیم می‌شوند.

- **طرح‌های ملی**، جنبه استراتژیک دارند و از لحاظ سرمایه‌گذاری، بزرگ و از نظر تکنولوژی پیچیده‌اند و آثار مترتب بر اجرای آنها نیز از یک منطقه فراتر می‌رود.

- **طرح‌های ملی استانی شده**، مجموعه‌ای از طرح‌های ملی هستند که در پیوست شماره (۱) قانون بودجه به صورت استانی مشخص شده‌اند.

- **طرح‌های مستمر و غیرمستمر**، طرح‌های پیوست شماره (۱) قانون بودجه از بُعد دارا بودن سال شروع و خاتمه به دو بخش تقسیم می‌شوند: طرح‌های غیرمستمر (دارای سال شروع و خاتمه) و طرح‌های مستمر (فقط دارای

۱. با توجه به آنکه استان قم تنها یک شهرستان دارد، برخلاف گزارش‌های مربوط به سایر استان‌های کشور (ذیل سلسله گزارش‌های «مجموعه مطالعات منطقه‌ای و آمایش سرزمین در ایران»)، بررسی جغرافیایی پروژه‌های عمرانی این استان در سطح شهرستان‌ها موضوعیت ندارد.
 ۲. مطالب این بخش از گزارش مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری با عنوان «آسیب‌شناسی امور ناظر بر طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ارائه راهبردهای ساماندهی»، ۱۴۰۰ اخذ شده است.
 ۳. قانون برنامه و بودجه مصوب سال ۱۳۵۱.

سال شروع) که بیشتر ماهیت تعمیر، نگهداری و تأمین تجهیزات دارند (فصیحی، ۱۴۰۰).
طبقه‌بندی طرح‌های عمرانی در پیوست شماره (۱) قانون بودجه، بدین ترتیب است که هر طرح در ذیل یک برنامه و هر برنامه در ذیل یک فصل و هر فصل ذیل یکی از امور ۱۰ گانه جای می‌گیرد. اطلاعات تکمیلی هر طرح شامل تعداد پروژه، شرح عملیات، میزان پیشرفت فیزیکی و ریالی و سایر اطلاعات مالی و نظارتی در موافقتنامه‌ای که به نام هر طرح پیش‌بینی شده ارائه می‌شود. موافقتنامه عقدی است حقوقی-فنی و مالی که دستگاه اجرایی تعهد می‌کند از یک طرف شرح عملیات مندرج در آن را رعایت کند و از طرف دیگر سازمان برنامه و بودجه به موازات پیشرفت فیزیکی عملیات، اعتبارات مصوب را براساس تخصیص اعتبار در اختیار دستگاه اجرایی قرار دهد.

- **موافقتنامه طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای** از تعدادی فرم و ضمیمه تشکیل می‌شود به طوری که در فرم (۱) به خلاصه طرح، در فرم (۲) به گزارش توجیهی طرح، در فرم (۳) به منابع تأمین اعتبار هر پروژه ذیل طرح، در فرم (۴) به اعتبارات برحسب فصول سرمایه‌گذاری، در فرم (۵) به خلاصه پروژه‌ها و در فرم ضمیمه (۲) به میزان و نوع سرمایه‌گذاری در طرح‌ها به تفکیک تأمین منابع (عمومی و داخلی) شرکت‌های دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت اشاره می‌شود.

طبق دستورالعمل اجرایی ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴، کارگروه استانی ماده (۲۳)، وظیفه بررسی طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای در سطح استان را برعهده دارد و تصویب نهایی آن به‌عهده شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان است.

کمیسیون و کارگروه استانی برای عمل به ماده (۲۳) قانون مذکور ایجاد شده است. طبق بند «الف» این ماده، عناوین، اهداف کمی و اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای جدید با رعایت مواد (۲۲) و (۲۳) قانون برنامه و بودجه مصوب سال ۱۳۵۱ و رعایت قانون نحوه اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی براساس گزارش توجیهی فنی (حجم کار و زمان‌بندی اجرا)، اقتصادی، مالی و زیست‌محیطی و رعایت پدافند غیرعامل از سوی مشاور و دستگاه اجرایی پس از تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، برای یک‌بار و به قیمت ثابت سالی که طرح‌های مورد نظر برای اولین بار در لایحه بودجه سالیانه منظور می‌شود، به تفکیک سال‌های برنامه‌های توسعه و سال‌های بعد به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد (فصیحی، ۱۴۰۰).

۲-۱. پایه‌های آماری

براساس اطلاعات ارائه شده توسط «معاونت امور استان‌ها و مناطق سازمان برنامه و بودجه کشور»، به‌طور کلی تأمین اعتبارات طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی در سطح استان‌ها می‌تواند از محل منابع بودجه‌ای و غیربودجه‌ای تأمین شود.^۱ همان‌طور که بیان شد، در بودجه‌های سنواتی منابع و مصارف به دو بخش ملی و استانی تقسیم می‌گردد که منظور از مصارف استانی، اعتبارات تحت مدیریت شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌هاست که در جدول شماره (۱۰) ماده واحده قانون بودجه لحاظ می‌شود. فارغ از ابهام‌های مختلف در بودجه و نحوه عملکرد آن، یکی از ابهام‌های اصلی بودجه را می‌توان نحوه توزیع اعتبار هریک از استان‌ها دانست زیرا اعتبارات توزیعی استان‌ها به جدول شماره (۱۰)

۱. برای مطالعه بیشتر مراجعه شود به پیوست شماره ۱.

ماده واحد محدود نمی‌شود. به عبارت دیگر با فرض اینکه همه مصارف در یک مکان به وقوع می‌پیوندد که در محدوده یکی از استان‌ها واقع شده، پس همه مصارف می‌توانند تقسیم‌بندی استانی داشته باشد؛ لکن برخی مصارف که ماهیت ملی پیدا می‌کند باید از بقیه اعتبارات مجزا باشد. نحوه تمایز مصارف برخی دستگاه‌های اجرایی دارای ماهیت ملی را می‌توان این‌گونه برشمرد:

- دستگاه‌های اجرایی و فعالیت‌های مرتبط با آنها که حکم سیاستگذاری یا نظارت عالی را برای کشور دارند و شمول اثر این فعالیت‌ها مربوط به حوزه‌های فعالیت خارجی یا عمومی کل کشور است (مانند مرکز سه قوه و برخی وزارتخانه‌ها یا نهادها)،

- دستگاه اجرایی و فعالیت‌های مرتبط با آن، حکم راهبری اجرایی یا سیاستگذاری بخشی را داراست و به‌عنوان دستگاه اصلی وظیفه هماهنگی دستگاه‌های استانی تابعه را دارد (مانند بخش ملی وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها)،
- ارگان‌های نظامی (و نه انتظامی) و امنیتی،

- دستگاه‌هایی که فقط یک مجموعه مرکزی و ملی دارند و تفکیک عملیات استانی آنها نیازمند پایگاه داده خاص و طبقه‌بندی شده است که در وضعیت کنونی این تمایز امکان‌پذیر نیست (مانند اعتبارات مربوط به برخی صندوق‌های بیمه)، در یک نتیجه کلی می‌توان ادعا کرد که اعتبارات مندرج در قانون بودجه سالیانه بجز در چهار مورد فوق‌الذکر، حتی اگر قابل تفویض به استان‌ها نباشد، می‌تواند قابل تقسیم به استان‌ها باشد. همچنین می‌توان گفت ارائه یک بررسی کامل در این زمینه به‌دلیل کمبود اطلاعات، عدم دسترسی آسان به اطلاعات موجود و طبقه‌بندی شدن برخی اطلاعات، امکان‌پذیر نیست. اما می‌توان بررسی داده‌های مندرج در قوانین بودجه را به‌عنوان گام نخست تلقی کرد.^۱ اصول مهم و حائز اهمیت در تفکیک استانی طرح‌ها در پنج دسته زیر قابل دسته‌بندی است:^۲

- برخی طرح‌ها با اعتبار ملی مربوط به دستگاه‌های ملی و در راستای وظایف حاکمیتی دستگاه‌ها اجرایی می‌شوند که مشخصه تفکیک استانی ندارند.

- برخی دیگر از طرح‌های با اعتبار ملی میان همه استان‌ها (یا بسیاری از استان‌ها) مشترک‌اند و در سطح طرح، که در قانون ذکر می‌شود، امکان تفکیک ندارند و به احتمال زیاد در سطح پروژه قابلیت تفکیک دارند که به‌دلیل عدم دسترسی به این سطح از اطلاعات، در این مطالعه امکان محاسبه اعتبار آن وجود ندارد.^۳

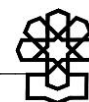
- دسته سوم شامل طرح‌هایی با اعتبار ملی است که بین چند استان مشخص تعریف شده‌اند. این طرح‌ها هرچند قابلیت تشخیص استان‌های برخوردار از آن طرح‌ها را دارند، اما به‌دلیل مشخص نبودن سهم هر استان از اعتبارات آن طرح، امکان محاسبه سهم اعتباری هر استان وجود ندارد.

- طرح‌هایی با اعتبار ملی که براساس نام طرح قابلیت تفکیک استانی را دارا بوده و مکان اجرای طرح کاملاً مشهود و ویژه یک استان است. این طرح‌ها در سال‌های بررسی شده، همواره بیش از نیمی از طرح‌های ملی مندرج در پیوست یک را شامل شده‌اند.

۱. هرچند در این راه نیز، عدم دسترسی به داده‌های دارای فرمت قابل ویرایش، مشکل اصلی محسوب شده، تحلیل را زمانبر کرده است و در برخی موارد باعث بروز خطاهایی می‌شود.

۲. اعتبارات استانی جدول (۱۰) ماده‌واحد قوانین بودجه را نیز می‌توان به این ۵ دسته افزود. اما آنجا که نحوه توزیع این اعتبارات و پروژه‌های آن مشخص نیست؛ این موضوع محل بحث نخواهد بود.

۳. در پیوست شماره (۱) بودجه به این ردیف‌ها؛ ردیف‌های گلوبال اطلاق می‌شود.

- طرح‌هایی با اعتبار ملی که مبادله موافقتنامه آن در استان انجام می‌شود و با عنوان طرح‌های استانی ویژه قلمداد می‌شود. این طرح‌ها به‌طور کامل قابلیت تفکیک استانی دارند. تا پیش از سال ۱۳۹۷، این‌گونه طرح‌ها در قالب یک جدول مستقل در پیوست شماره (۱) قانون بودجه درج می‌شد؛ اما پس از این سال، جدول مذکور حذف شد و طرح‌های استانی ویژه به‌صورت ستاره‌دار به همراه سایر طرح‌ها در پیوست شماره (۱) قانون بودجه درج می‌شود.^۱ از آنجا که بررسی اعتبارات هزینه‌ای، مؤکداً فارغ از نگاه صرف به جدول شماره (۱۰) ماده‌واحد قوانین بودجه از نظر ماهوی و شکلی قابلیت تفکیک استانی ندارد^۲ بنابراین گزارش حاضر مبتنی بر داده‌های پایگاه اطلاعاتی «سامانه نظارت ۴»^۳ سازمان برنامه و بودجه، اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته به استان‌ها از محل اعتبارات بودجه‌ای و غیربودجه‌ای را بررسی کرده است.

۳-۱. روش مطالعه

گزارش حاضر با روش تحلیلی - توصیفی انجام شده است. به‌عبارت دیگر تلاش شده وضعیت موجود پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در استان بررسی و به توصیف منظم و نظام‌مند وضعیت فعلی پرداخته شود. به این منظور طبقه‌بندی و توصیف طرح‌ها و پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در هر استان به‌شرح زیر انجام شده است:

نمودار ۱. فرایند بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان

مأخذ: مطالعات تحقیق.

۱. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، این طرح‌ها در پیوستی جداگانه با عنوان اطلاعات تکمیلی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ گنجانده شده است.
۲. به‌منظور بررسی این موارد باید اطلاعات لازم از سازمان برنامه و بودجه کشور استعلام و مطالبه شود که به‌دلیل ماهیت اطلاعات و گزارش، امری ناشدنی جلوه می‌کند.
۳. سامانه مذکور، تمامی پروژه‌های عمرانی استان‌ها که برای آنها موافقتنامه مبادله شده است را براساس همه اعتبارات تخصیص‌یافته اعم از بودجه‌ای و غیربودجه‌ای ارائه می‌کند.

درخصوص ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای هر استان از طبقه‌بندی زیر بهره گرفته شده است:

نمودار ۲. طبقه‌بندی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای هر استان

مأخذ: همان.

براساس طبقه‌بندی فوق، ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان به شکل زیر ارائه شده است:

جدول ۱. ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (تعداد پروژه)

۲۰ سال و بیشتر	بین ۱۵ تا ۲۰ سال	بین ۱۰ تا ۱۵ سال	بین ۵ تا ۱۰ سال	کمتر از ۵ سال	عمر پروژه
					درصد تخصیص اعتبار
					کمتر از ۲۰ درصد
					بین ۲۰ تا ۴۰ درصد
					بین ۴۰ تا ۶۰ درصد
					بین ۶۰ تا ۸۰ درصد
					۸۰ درصد و بیشتر

مأخذ: مطالعات تحقیق.

نحوه برخورد با هریک از مناطق ماتریس عمر - تخصیص فوق در جدول زیر تبیین شده است:

جدول ۲. اولویت‌بندی پروژه‌های موجود در ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان و ارائه پیشنهادهایی برای مواجهه با پروژه‌های موجود در هر اولویت

اولویت	گروه	پیشنهاد نحوه برخورد	توضیحات
۱	طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> • نظارت و بررسی دقیق پروژه • آسیب‌شناسی علل تأخیر • تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا واگذاری یا ادامه پروژه 	چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور نیست.
۲	طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> • نظارت و بررسی دقیق پروژه • آسیب‌شناسی علل تأخیر • اتمام یا اصلاح پروژه 	به دلیل تخصیص بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست.
۳	طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> • تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه 	از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند.
۴	طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> • نظارت و بررسی دقیق پروژه • آسیب‌شناسی علل تأخیر پروژه‌های قدیمی‌تر • تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا واگذاری یا ادامه پروژه 	شرایط بینابینی نسبت به دو اولویت نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند.
۵	طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> • نظارت بر پروژه با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی 	هنوز انحراف جدی در خصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است.

مأخذ: همان.

همچنین ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان برحسب اعتبار پروژه صورت پذیرفته است. لازم به ذکر است با توجه به نتایج جلسات هم‌اندیشی با کارشناسان سازمان برنامه و بودجه و خبرگان حوزه مورد بررسی، در حال حاضر طبقه‌بندی مشخصی برای ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وجود ندارد و تعاریف به کار رفته در این گزارش در خصوص طول عمر، صرفاً تعاریف عملیاتی ناظر به این گزارش است. بر این اساس دسته‌بندی مذکور عبارت است از:

- پروژه‌های بسیار کوچک: کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار،
- پروژه‌های کوچک: بین ۱۰۰ میلیون تا ۱ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های متوسط: بین ۱ تا ۵ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های بزرگ: بین ۵ تا ۵۰ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های بسیار بزرگ: بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار.

درنهایت، به منظور ارائه تحلیل‌های تکمیلی، ماتریس اولویت-اندازه برای هر استان به شکل زیر تهیه شده است:

جدول ۳. ماتریس اندازه- اولویت برحسب تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان

اندازه پروژه	اولویت پروژه					جمع
	اولویت ۱	اولویت ۲	اولویت ۳	اولویت ۴	اولویت ۵	
بسیار کوچک						
کوچک						
متوسط						
بزرگ						
بسیار بزرگ						
جمع						

مأخذ: همان.

۴-۱. محدودیت‌های مطالعه

گزارش حاضر مشابه بسیاری از پژوهش‌های مبتنی بر آمار و داده، مشمول سطحی از محدودیت‌های اجتناب‌ناپذیر بوده است. در ادامه به مهم‌ترین محدودیت‌ها اشاره شده است:

- این گزارش بر اساس مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸ انجام شده است. از این‌رو، پروژه‌هایی که تا پیش از سال ۱۳۹۸ خاتمه یافته‌اند اساساً جایی در تحلیل حاضر ندارند.

- به دلیل کمبود اطلاعات و عدم دسترسی آسان به همه اطلاعات موجود، امکان ارائه یک بررسی صد درصدی و کامل وجود ندارد.

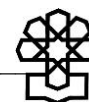
- برخی مصارف بودجه‌ای به دلیل ماهیت ملی آنها امکان تخصیص به استان‌ها را ندارند.

- قرار داشتن بخشی از پروژه‌های مورد بررسی در طبقه طرح‌های مستمر و ویژگی سالیانه بودن آنها، قضاوت در مورد تکرار پروژه‌های مذکور در بودجه‌های سنواتی را دشوار می‌کند.

- با توجه به اینکه مفهوم طرح در بُعد ملی و استانی باهم تفاوت‌هایی دارند و طرح در سطح ملی، مستقل و در سطح استان متأثر از چند پروژه است، امکان دارد طولانی شدن طول عمر یک پروژه از یک طرح منجر به طولانی شدن عمر طرح شود. در حالی که سایر پروژه‌های طرح مورد نظر ممکن است مدت‌ها قبل خاتمه یافته باشند.

- برخی از پروژه‌های جاری در استان‌ها محصول تصمیم‌گیری و سیاستگذاری‌های مسئولان استانی نبوده و به انجای مختلف و از محل منابع غیراستانی آغاز شده‌اند؛ از این‌رو، نمی‌توان طولانی شدن آنها را به عملکرد استان نسبت داد.

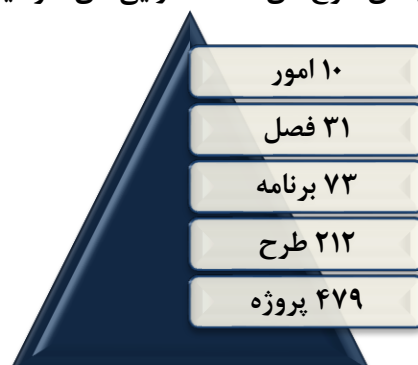
- از سال ۱۳۹۲ گزارش پیشرفت فیزیکی پروژه‌های عمرانی ارائه نشده است و این موضوع می‌تواند تحلیل‌ها و پیشنهاد‌های ارائه شده در خصوص مواجهه با پروژه‌های مذکور را تا حدی دچار کاستی کند.

۲. طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم در سال ۱۳۹۸

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته، در سال ۱۳۹۸ در استان قم، ۴۷۹ پروژه فعال در قالب ۲۱۲ طرح عمرانی وجود داشته است که قدیمی‌ترین آنها از سال ۱۳۷۴ آغاز شده است. شایان ذکر است، طرح‌های عمرانی استان قم، در قالب ۱۰ امور، ۳۱ فصل و ۷۳ برنامه مختلف طبقه‌بندی شده‌اند:

نمودار ۳. طبقه‌بندی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم

مأخذ: محاسبات تحقیق براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.

همچنین در نمودار زیر، خلاصه‌ای از وضعیت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم، گزارش شده است:

نمودار ۴. خلاصه وضعیت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم

مأخذ: همان.

۱. لازم به توضیح است در زمان تدوین گزارش حاضر، بهنگام‌ترین سالی که امکان دسترسی به اطلاعات تفصیلی اعتبارات طرح‌های عمرانی استانی به‌همراه گزارش تفریح بودجه در آن وجود داشته، مربوط به سال ۱۳۹۸ بوده است.

۲-۱. بررسی موضوعی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم

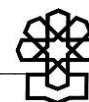
به‌منظور بررسی موضوعی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان، طرح‌های یاد شده براساس «امور»، «فصول» و «برنامه‌های مختلف»، مذاقه و کندوکاو شده است:

۲-۱-۱. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم برحسب امور

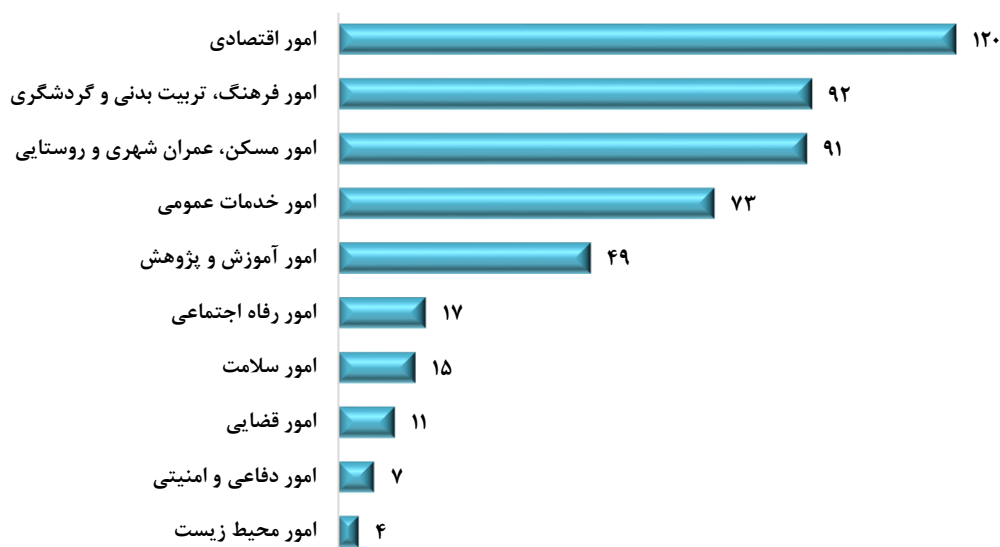
همان‌گونه که مورد اشاره قرار گرفت، طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم، در مجموع در قالب ۱۰ امور مختلف، تعریف شده‌اند که این امور عبارتند از:

- امور مسکن، عمران شهری و روستایی،
- امور اقتصادی،
- امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری،
- امور آموزش و پژوهش،
- امور خدمات عمومی،
- امور رفاه اجتماعی،
- امور قضایی،
- امور سلامت،
- امور دفاعی و امنیتی،
- امور محیط زیست.

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته «امور مسکن، عمران شهری و روستایی»، «امور اقتصادی» و «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» از جمله مهم‌ترین امور در برنامه‌های عمرانی استان قم محسوب می‌شوند. همان‌گونه که در نمودار زیر مشخص است، از ۴۷۹ پروژه عمرانی استان قم، ۱۲۰ پروژه در قالب «امور اقتصادی»، ۹۲ پروژه در قالب «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» و ۹۱ پروژه در قالب «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» تعریف شده است که در مجموع ۶۳/۳ درصد از کل پروژه‌های استان را شامل می‌شوند:

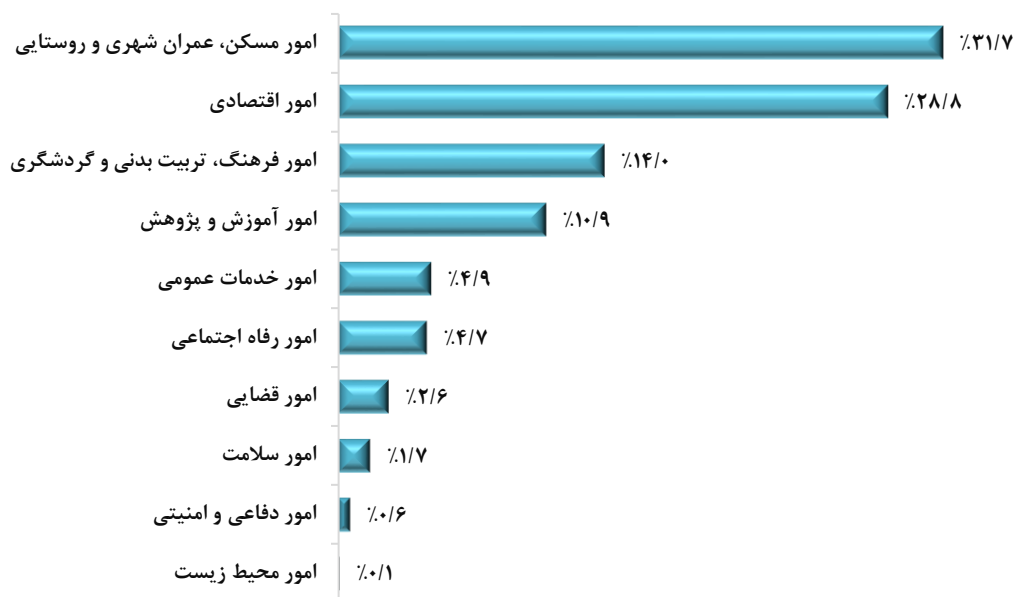
نمودار ۵. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برحسب امور مختلف در استان قم

مأخذ: همان.

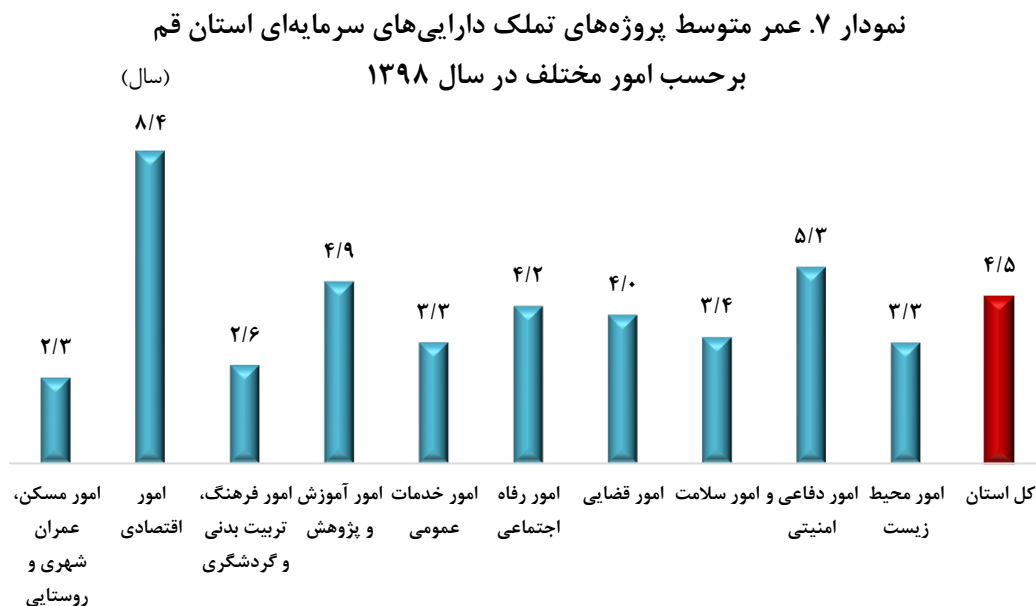
در نمودار زیر، سهم امور مختلف از کل اعتبارات تخصیص یافته به پروژه‌های عمرانی استان قم نشان داده شده است. در این زمینه مشاهده می‌شود «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با اختصاص ۳۱/۷ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص یافته استان به خود، در رتبه نخست قرار گرفته است. از این منظر، «امور اقتصادی» و «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» به ترتیب با سهم ۲۸/۸ و ۱۴ درصد در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند:

نمودار ۶. سهم امور مختلف از اعتبارات تخصیص یافته به پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در استان قم

مأخذ: همان.

در نمودار زیر نیز، عمر متوسط^۱ پروژه‌های عمرانی مربوط به هریک از امور مختلف در استان قم در سال ۱۳۹۸ نشان داده شده است:

مأخذ: همان.

با توجه به اطلاعات ارائه شده در نمودار فوق، متوسط طول عمر کل پروژه‌های عمرانی استان در سال ۱۳۹۸ معادل ۴/۵ سال است. شایان ذکر است، پروژه‌های مربوط به «امور اقتصادی» که پس از «امور مسکن، عمران شهری و روستایی»، بیشترین سهم از اعتبارات تخصیص‌یافته استان را به خود اختصاص داده‌اند، با میانگین طول عمر ۸/۴ سال، بیشترین میزان متوسط عمر پروژه‌ها را دارند. از این منظر، «امور دفاعی و امنیتی» با متوسط طول عمر ۵/۳ سال در رتبه دوم قرار گرفته‌اند.

در جدول زیر، خلاصه‌ای از وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان قم برحسب امور مختلف ارائه شده است:

۱. عمر متوسط پروژه‌های عمرانی در استان از طریق میانگین حسابی محاسبه شده است.

جدول ۴. خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان قم بر حسب امور (میلیون ریال/ درصد)

عنوان امور	عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	برآورد سال‌های بعد	کل اعتبار پروژه	درصد تخصیص اعتبار
امور خدمات عمومی	۳۱۲.۹۶۸	۱۵۰.۵۳۵	۸۳.۶۹۷	۳۹۶.۶۶۶	۱۵۳.۸۳۱	۶۱۷.۳۳۴	۶۴/۳
امور دفاعی و امنیتی	۳۶.۹۴۶	۲۶.۱۶۸	۱۴.۵۴۹	۵۱.۴۹۵	۰	۶۳.۱۱۴	۸۱/۶
امور قضایی	۱۹۵.۸۶۵	۳۴.۲۶۵	۱۹.۰۵۱	۲۱۴.۹۱۶	۲۷.۰۰۰	۲۵۷.۱۳۰	۸۳/۶
امور اقتصادی	۱.۶۶۶.۲۵۰	۱.۲۱۸.۲۶۵	۶۷۷.۳۵۵	۲.۳۴۳.۶۰۵	۲.۰۹۱.۷۸۱	۴.۹۷۶.۲۹۶	۴۷/۱
امور محیط زیست	۲.۴۸۵	۷.۷۵۰	۴.۳۰۹	۶.۷۹۴	۱۵.۸۹۵	۲۶.۱۳۰	۲۶/۰
امور مسکن، عمران شهری و روستایی	۱.۹۱۹.۲۹۵	۱.۱۸۵.۳۵۷	۶۵۹.۰۵۸	۲.۵۷۸.۳۵۳	۲۰۲.۰۱۸	۳.۳۰۶.۶۷۰	۷۸/۰
امور سلامت	۶۳.۸۵۰	۱۳۰.۳۰۰	۷۲.۴۴۷	۱۳۶.۲۹۷	۱۵۷.۵۵۳	۳۵۱.۷۰۳	۳۸/۸
امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری	۷۸۰.۰۶۵	۶۳۷.۹۶۸	۳۵۴.۷۱۰	۱.۱۳۴.۷۷۵	۲۷۹.۴۸۱	۱.۶۹۷.۵۱۴	۶۶/۸
امور آموزش و پژوهش	۵۸۵.۲۶۵	۵۴۰.۷۰۹	۳۰۰.۶۳۴	۸۸۵.۸۹۹	۲۷۰.۴۷۱	۱.۳۹۶.۴۴۵	۶۳/۴
امور رفاه اجتماعی	۲۹۴.۰۳۱	۱۵۰.۸۸۶	۸۳.۸۹۳	۳۷۷.۹۲۴	۲۹.۰۰۰	۴۷۳.۹۱۷	۷۹/۷
کل استان	۵.۸۵۷.۰۱۹	۴.۰۸۲.۲۰۳	۲.۲۶۹.۷۰۵	۸.۱۲۶.۷۲۴	۳.۲۲۷.۰۳۰	۱۳.۱۶۶.۲۵۳	۶۱/۷

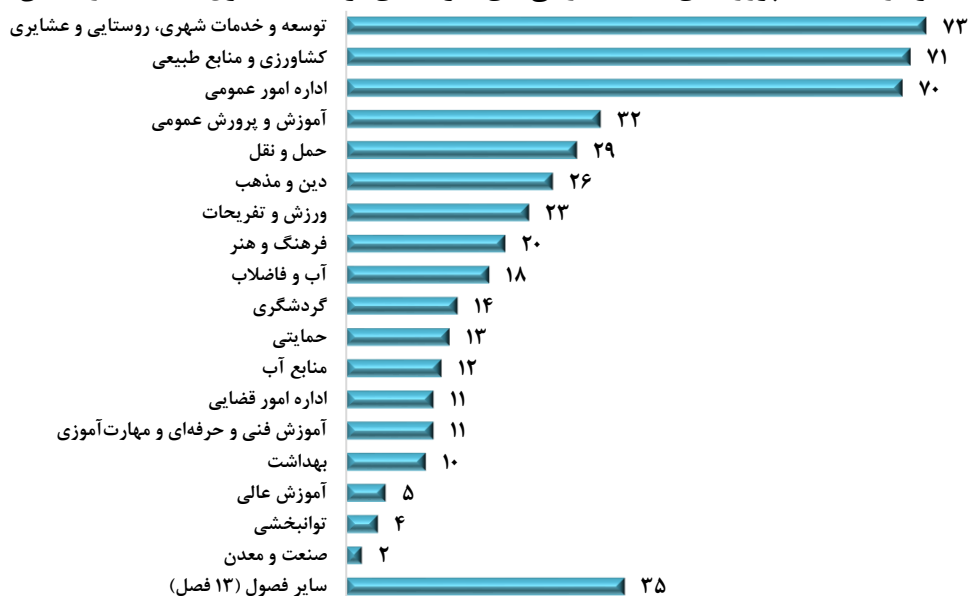
مأخذ: همان.

* براساس خلاصه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور منتشره توسط دیوان محاسبات کشور، ضریب تخصیص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۸ معادل ۵۵/۶ درصد بوده است. بنابراین میزان تخصیص اعتبار پروژه‌ها در سال یاد شده براساس این ضریب برآورد شده است.

۲-۱-۲. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم بر حسب فصل

طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم در قالب ۳۱ فصل مختلف تعریف شده‌اند. در این زمینه، فصل‌های «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری»، «کشاورزی و منابع طبیعی» و «اداره امور عمومی» به ترتیب با ۷۳، ۷۱ و ۷۰ پروژه، بیشترین پروژه‌های عمرانی استان را به خود اختصاص داده و مجموعاً ۴۴/۷ درصد از ۴۷۹ پروژه استان را دربرگرفته‌اند. شایان ذکر است، ۱۳ فصل که سهم هریک از آنها از کل اعتبارات تخصیص یافته استان کمتر از ۱ درصد بوده است در قالب طبقه «سایر فصول» جمع شده‌اند. این ۱۳ فصل، مجموعاً ۳۵ پروژه معادل ۷/۳ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان را شامل می‌شوند:

نمودار ۸. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برحسب فصول مختلف در استان قم

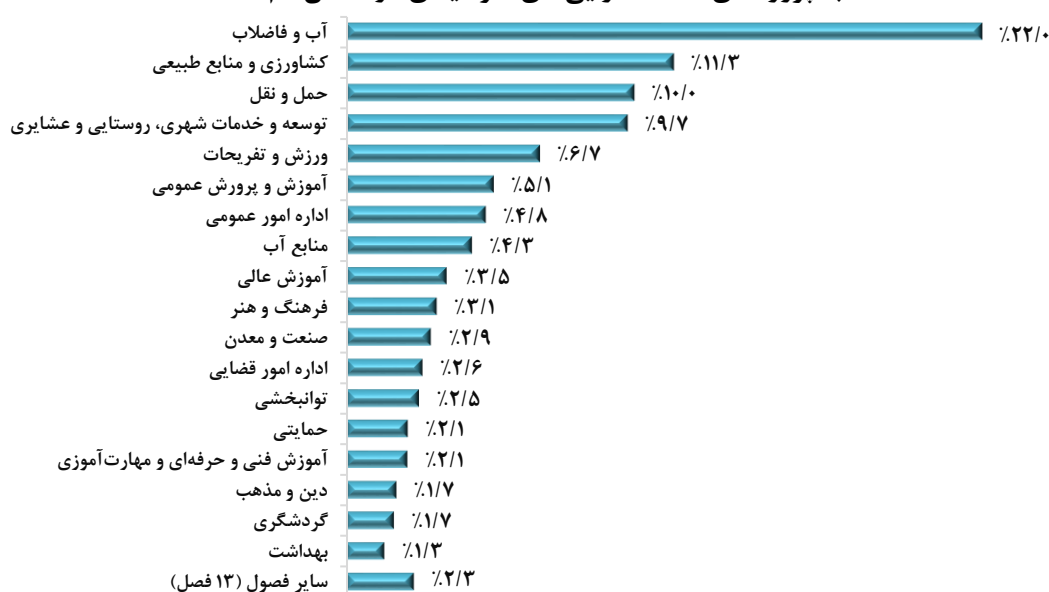

مأخذ: همان.

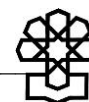
در نمودار زیر، سهم فصول مختلف از کل اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های عمرانی استان قم نشان داده شده است. در این زمینه مشاهده می‌گردد فصل «آب و فاضلاب» که شامل ۱۸ پروژه (معادل ۳/۸ درصد کل پروژه‌ها) می‌شود در مجموع ۲۲ درصد از کل اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان را به خود اختصاص داده است. همچنین ۱۷ فصل مهم دیگر که دربرگیرنده ۸۸/۹ درصد از پروژه‌های عمرانی استان هستند، ۷۵/۷ درصد از اعتبارات تخصیص‌یافته استان سهم داشته‌اند و سهم سایر فصول (۱۳ فصل) تنها ۲/۳ درصد بوده است:

نمودار ۹. سهم فصول مختلف از اعتبارات تخصیص‌یافته

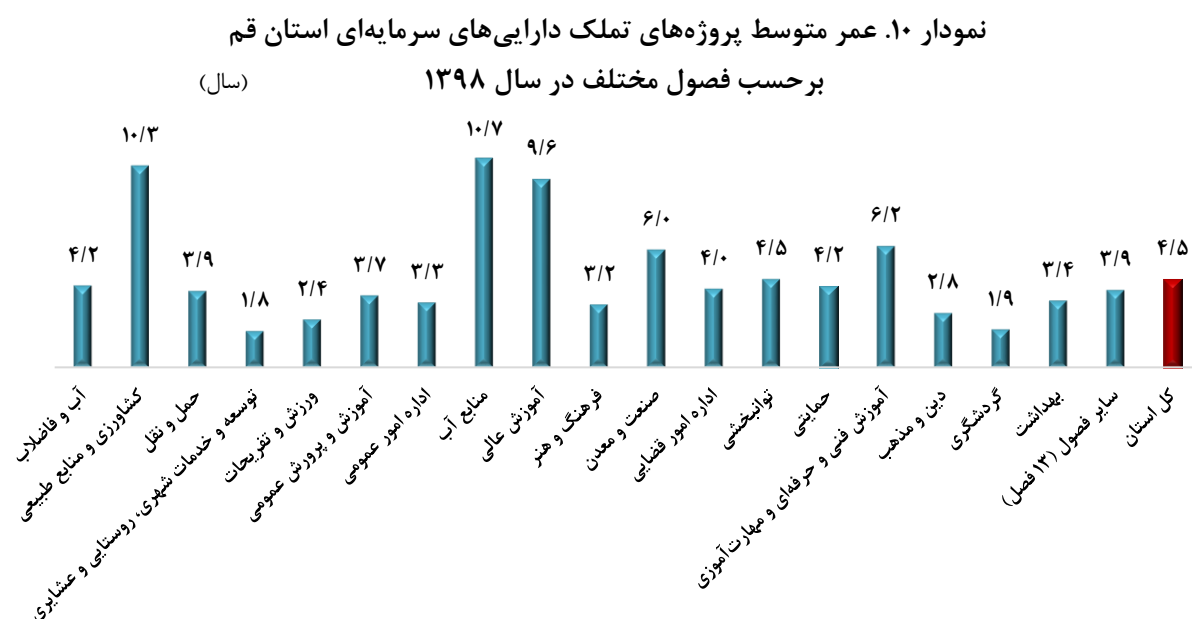
به پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در استان قم

مأخذ: همان.

در نمودار زیر نیز، عمر متوسط پروژه‌های عمرانی مربوط به هریک از فصول مختلف در استان قم در سال ۱۳۹۸ نشان داده شده است:

مأخذ: همان.

با توجه به اطلاعات ارائه‌شده در نمودار فوق، متوسط طول عمر کل پروژه‌های عمرانی استان در سال ۱۳۹۸ معادل ۴/۵ سال است. در فصل «آب و فاضلاب» که بیشترین سهم از اعتبارات تخصیص‌یافته استان را به خود اختصاص داده، میانگین طول عمر پروژه‌ها اندکی کمتر از متوسط کل استان است. بیشترین میزان متوسط عمر پروژه‌ها مربوط به فصل‌های «منابع آب»، «کشاورزی و منابع طبیعی» و «آموزش عالی» بوده که میانگین طول عمر پروژه‌های عمرانی آنها در سال ۱۳۹۸ به ترتیب به ۱۰/۷، ۱۰/۳ و ۹/۶ سال رسیده است.

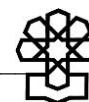
در جدول زیر، خلاصه‌ای از وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان قم برحسب فصول مختلف ارائه شده است:

جدول ۵. خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان قم بر حسب فصل (میلیون ریال / درصد)

عنوان فصل	عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	برآورد سال‌های بعد	کل اعتبار پروژه	درصد تخصیص اعتبار
فصل آب و فاضلاب	۱.۵۱۲.۹۱۲	۴۹۴.۳۰۰	۲۷۴.۸۳۱	۱.۷۸۷.۷۴۳	۳۸.۶۸۲	۲.۰۴۵.۸۹۴	۸۷/۴
فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۷۰۷.۱۸۱	۳۸۴.۱۰۷	۲۱۳.۵۶۳	۹۲۰.۷۴۴	۷۷۵.۳۲۲	۱.۸۶۶.۶۱۰	۴۹/۳
فصل حمل و نقل	۶۰۹.۲۸۷	۳۶۰.۱۶۸	۲۰۰.۲۵۳	۸۰۹.۵۴۱	۳۶۴.۶۵۶	۱.۳۳۴.۱۱۱	۶۰/۷
فصل توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری	۴۰۶.۳۸۳	۶۹۱.۰۵۷	۳۸۴.۲۲۸	۷۹۰.۶۱۱	۱۶۳.۳۳۶	۱.۲۶۰.۷۷۶	۶۲/۷
فصل ورزش و تفریحات	۴۰۰.۰۰۳	۲۵۹.۴۲۹	۱۴۴.۲۴۳	۵۴۴.۲۴۶	۱۳.۸۸۱	۶۷۳.۳۱۳	۸۰/۸
فصل آموزش و پرورش عمومی	۱۷۰.۵۷۰	۴۳۸.۷۸۵	۲۴۳.۹۶۴	۴۱۴.۵۳۴	۱۹۷.۰۰۰	۸۰۶.۳۵۵	۵۱/۴
فصل اداره امور عمومی	۳۱۰.۹۹۸	۱۴۶.۶۸۵	۸۱.۵۵۷	۳۹۲.۵۵۵	۱۴۶.۰۷۱	۶۰۳.۷۵۴	۶۵/۰
فصل منابع آب	۲۹۹.۸۳۵	۹۶.۱۸۰	۵۳.۴۷۶	۳۵۳.۳۱۱	۹۰۲.۴۵۳	۱.۲۹۸.۴۶۸	۲۷/۲
فصل آموزش عالی	۲۵۹.۲۵۰	۴۲۰.۴۶	۲۳.۲۷۸	۲۸۲.۶۲۸	۳۷.۸۶۱	۳۳۹.۱۵۷	۸۳/۳
فصل فرهنگ و هنر	۱۷۲.۲۸۲	۱۴۷.۵۳۹	۸۲.۰۳۲	۲۵۴.۳۱۴	۱۲۶.۲۰۰	۴۴۶.۰۲۱	۵۷/۰
فصل صنعت و معدن	۴۲.۲۰۰	۳۵۲.۳۰۰	۱۹۵.۸۷۹	۲۳۸.۰۷۹	۳۶.۹۵۰	۴۳۱.۴۵۰	۵۵/۲
فصل اداره امور قضایی	۱۹۵.۸۶۵	۳۴.۲۶۵	۱۹.۰۵۱	۲۱۴.۹۱۶	۲۷.۰۰۰	۲۵۷.۱۳۰	۸۳/۶
فصل توانبخشی	۱۴۵.۸۳۰	۱۰۶.۴۸۶	۵۹.۲۰۶	۲۰۵.۰۳۶	۹.۵۰۰	۲۶۱.۸۱۶	۷۸/۳
فصل حمایتی	۱۴۸.۲۰۱	۴۴.۴۰۰	۲۴.۶۸۶	۱۷۲.۸۸۷	۱۹.۵۰۰	۲۱۲.۱۰۱	۸۱/۵
فصل آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	۱۴۱.۱۳۰	۵۵.۵۲۸	۳۰.۸۷۴	۱۷۲.۰۰۴	۳۵.۶۱۰	۲۳۲.۲۶۸	۷۴/۱
فصل دین و مذهب	۷۳.۹۸۰	۱۲۱.۱۰۰	۶۷.۳۳۲	۱۴۱.۳۱۲	۵۷.۰۰۰	۲۵۲.۰۸۰	۵۶/۱
فصل گردشگری	۹۵.۴۰۰	۷۰.۱۰۰	۳۸.۹۷۶	۱۳۴.۳۷۶	۵۵.۴۰۰	۲۲۰.۹۰۰	۶۰/۸
فصل بهداشت	۴۴.۷۴۱	۱۱۳.۰۰۰	۶۲.۸۲۸	۱۰۷.۵۶۹	۱۴۴.۳۵۳	۳۰۲.۰۹۴	۳۵/۶
فصل دفاع	۳۶.۹۴۶	۱۶.۱۶۸	۸.۹۸۹	۴۵.۹۳۵	۰	۵۳.۱۱۴	۸۶/۵
فصل میراث فرهنگی	۲۹.۸۲۹	۲۷.۸۰۰	۱۵.۴۵۷	۴۵.۲۸۶	۲۵.۰۰۰	۸۲.۶۲۹	۵۴/۸
فصل درمان	۱۹.۱۰۹	۱۷.۳۰۰	۹.۶۱۹	۲۸.۷۲۸	۱۳.۲۰۰	۴۹.۶۰۹	۵۷/۹
فصل انرژی	۴.۵۱۷	۲۲.۲۱۰	۱۲.۳۴۹	۱۶.۸۶۶	۷.۰۰۰	۳۳.۷۲۷	۵۰/۰
فصل پژوهش‌های توسعه‌ای	۱۴.۳۱۵	۴.۳۵۰	۲.۴۱۹	۱۶.۷۳۴	۰	۱۸.۶۶۵	۸۹/۷
فصل رسانه	۶.۱۰۰	۱۰.۰۰۰	۵.۵۶۰	۱۱.۶۶۰	۰	۱۶.۱۰۰	۷۲/۴
فصل حفظ نظم و امنیت عمومی	۰	۱۰.۰۰۰	۵.۵۶۰	۵.۵۶۰	۰	۱۰.۰۰۰	۵۵/۶
فصل حفاظت از گونه‌های زیستی	۲.۴۸۵	۳.۷۵۰	۲.۰۸۵	۴.۵۷۰	۵.۳۳۵	۱۱.۵۷۰	۳۹/۵
فصل تحقیق و توسعه در امور اقتصادی	۲.۹۳۱	۲.۵۰۰	۱.۳۹۰	۴.۳۲۱	۳.۰۰۰	۸.۴۳۱	۵۱/۲
فصل تحقیق و توسعه در امور خدمات عمومی	۱.۹۷۰	۳.۸۵۰	۲.۱۴۱	۴.۱۱۱	۷.۷۶۰	۱۳.۵۸۰	۳۰/۳
فصل صنایع دستی	۲.۴۷۱	۲.۰۰۰	۱.۱۱۲	۳.۵۸۳	۲.۰۰۰	۶.۴۷۱	۵۵/۴
فصل کاهش آلودگی	۰	۴.۰۰۰	۲.۲۲۴	۲.۲۲۴	۱۰.۵۶۰	۱۴.۵۶۰	۱۵/۳
فصل بازرگانی	۳۰۰	۸۰۰	۴۴۵	۷۴۵	۲.۴۰۰	۳.۵۰۰	۲۱/۳
کل استان	۵.۸۵۷.۰۱۹	۴۰.۸۲.۲۰۳	۲.۲۶۹.۷۰۵	۸.۱۲۶.۷۲۴	۳.۲۲۷.۰۳۰	۱۳.۱۶۶.۴۵۳	۶۱/۷

مأخذ: همان.

* براساس خلاصه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور منتشره توسط دیوان محاسبات کشور، ضریب تخصیص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۸ معادل ۵۵/۶ درصد بوده است. بنابراین میزان تخصیص اعتبار پروژه‌ها در سال یاد شده براساس این ضریب برآورد شده است.

براساس اطلاعات مندرج در جدول فوق، نسبت تخصیص اعتبار فصل «آب و فاضلاب» که به‌تنهایی ۲۲ درصد کل اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های عمرانی استان قم را به‌خود اختصاص داده، قابل توجه و معادل ۸۷/۴ درصد است و کمتر از ۱۵ درصد از اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های عمرانی فصل یادشده تخصیص داده نشده است. همچنین از میان ۱۷ فصل مهم دیگر استان، وضعیت تخصیص اعتبار ۳ فصل شامل «منابع آب»، «بهداشت» و «کشاورزی و منابع طبیعی» نسبتاً نامطلوب و بین ۲۷ تا ۴۹ درصد است. از سوی دیگر، ۸ فصل «آموزش و پرورش عمومی»، «صنعت و معدن»، «دین و مذهب»، «فرهنگ و هنر»، «حمل و نقل»، «گردشگری»، «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری» و «اداره امور عمومی» از وضعیت نسبتاً مساعدتری برخوردارند و بین ۵۱ تا ۶۵ درصد از اعتبارات مورد نیاز آنها تخصیص داده شده است. همچنین ۶ فصل «آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی»، «توانبخشی»، «ورزش و تفریحات»، «حمایتی»، «آموزش عالی» و «اداره امور قضایی»، از منظر شاخص نسبت تخصیص اعتبار، از وضعیت مطلوب‌تری برخوردارند. درصد تخصیص اعتبار فصول یادشده بین ۷۴ تا ۸۴ درصد است.

۳-۱-۲. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم بر حسب برنامه

طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم در قالب ۷۳ برنامه مختلف تعریف شده‌اند. در این میان، ۱۳ برنامه دربرگیرنده ۲۱۴ پروژه عمرانی استان هستند و در مجموع ۶۸/۶ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان را به‌خود اختصاص داده‌اند. به‌این ترتیب، ۶۰ برنامه دیگر استان، ضمن شامل شدن ۲۶۵ پروژه عمرانی، صرفاً ۳۱/۴ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان سهم داشته‌اند. در این خصوص، تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم بر حسب برنامه‌های مختلف در نمودار زیر نشان داده شده است:

نمودار ۱۱. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بر حسب برنامه‌های مختلف در استان قم

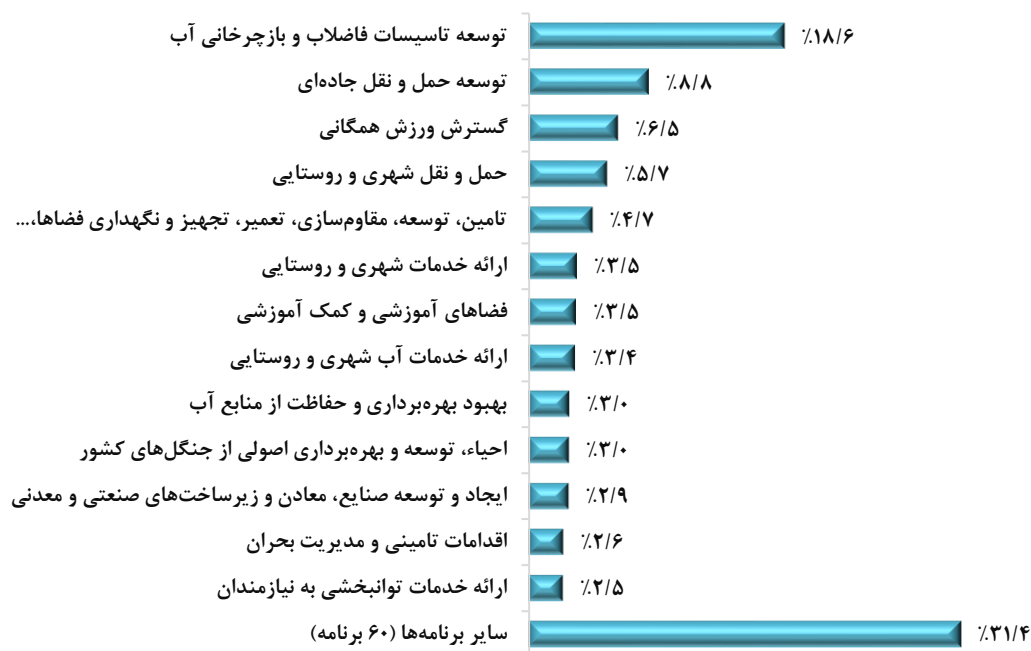

مأخذ: همان.

همان‌گونه که در نمودار فوق مشخص است، در استان قم برنامه «تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات (فصل اداره امور عمومی)» با برخورداری از ۶۷ پروژه عمرانی استان، مهم‌ترین برنامه از منظر تعداد پروژه محسوب می‌شود.

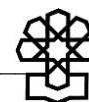
همچنین در نمودار زیر، سهم برنامه‌های مختلف از کل اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های عمرانی استان قم نشان داده شده است. در این زمینه مشاهده می‌شود، ۱۸/۶ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان صرفاً به برنامه «توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب» اختصاص داده شده است. از این منظر برنامه «توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای» با سهم ۸/۸ درصدی در رتبه دوم قرار گرفته است:

نمودار ۱۲. سهم برنامه‌های مختلف از اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای در استان قم

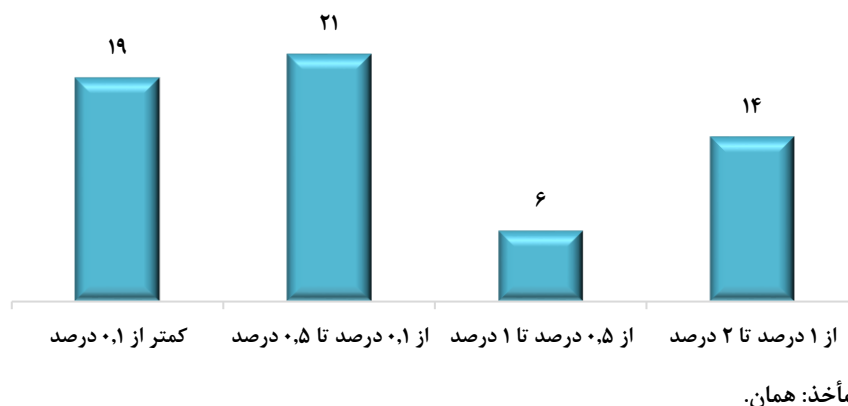

مأخذ: همان.

شایان ذکر است در میان ۶۰ برنامه استان که براساس اطلاعات مندرج در نمودار فوق، مجموعاً ۳۱/۴ درصد از اعتبارات تخصیص‌یافته استان سهم داشته‌اند، سهم ۱۹ برنامه بسیار ناچیز و کمتر از ۰/۱ درصد بوده است. ۲۱ برنامه بین ۰/۱ تا ۰/۵ درصد و ۶ برنامه نیز بین ۰/۵ تا ۱ درصد سهم داشته‌اند. درنهایت، سهم ۱۴ برنامه از ۶۰ برنامه یاد شده بین ۱ تا ۲ درصد بوده است:

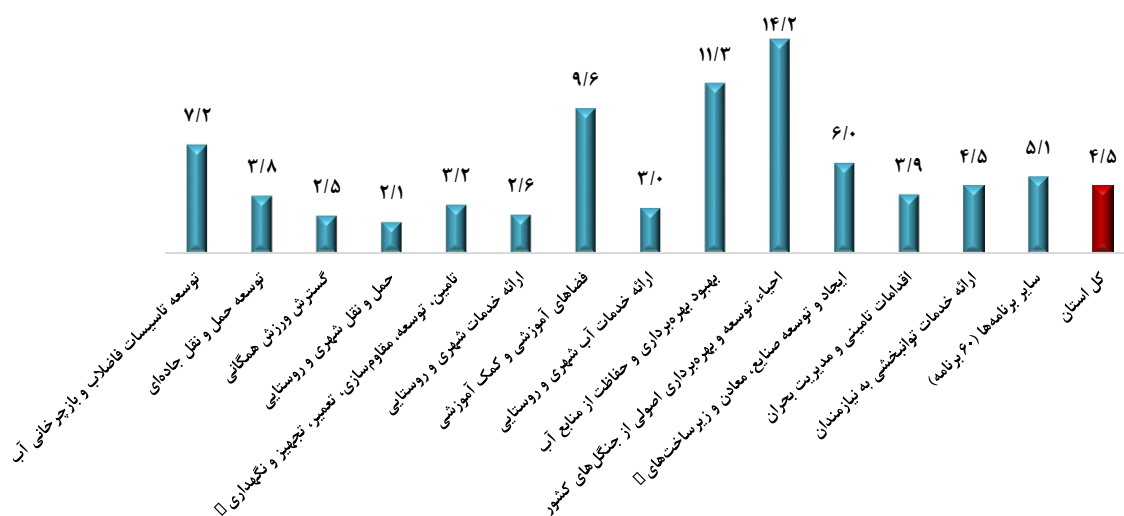
نمودار ۱۳. بررسی وضعیت سهم ۶۰ برنامه کم‌اهمیت استان قم از کل اعتبارات تخصیص یافته استان (تعداد برنامه)

در نمودار زیر، عمر متوسط پروژه‌های عمرانی مربوط به هریک از برنامه‌های مختلف در استان قم در سال ۱۳۹۸ نشان داده شده است:

نمودار ۱۴. عمر متوسط پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم

برحسب برنامه‌های مختلف در سال ۱۳۹۸ (سال)

با توجه به اطلاعات ارائه‌شده در نمودار فوق، ملاحظه می‌شود برنامه‌های «احیا، توسعه و بهره‌برداری اصولی از جنگل‌های کشور»، «بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب» و «فضاهای آموزشی و کمک آموزشی»، بیشترین متوسط طول عمر را در میان برنامه‌های عمرانی استان قم دارند.

خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان قم برحسب برنامه‌های مختلف، در پیوست گزارش ارائه شده است. براساس اطلاعات مندرج در جدول پیوست، نسبت تخصیص اعتبار برنامه «توسعه تأسیسات فاضلاب و بارچرخی آب» که به‌تنهایی حدود ۱۹ درصد کل اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های عمرانی استان قم را به‌خود

اختصاص داده، معادل ۸۹/۸ درصد بوده و بنابراین صرفاً ۱۰/۲ درصد از اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های عمرانی برنامه مذکور تخصیص داده نشده است.

همچنین از میان ۱۲ برنامه مهم دیگر استان نیز، بجز برنامه «بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب» که صرفاً ۲۲/۵ درصد از اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های عمرانی آن تخصیص داده شده است، سایر برنامه‌ها از درصد تخصیص اعتبار نسبتاً مطلوب (بین ۵۵ تا ۸۳ درصد) برخوردارند. در این میان، ۵ برنامه «اقدامات تأمینی و مدیریت بحران»، «فضاهای آموزشی و کمک آموزشی»، «گسترش ورزش همگانی»، «ارائه خدمات توانبخشی به نیازمندان» و «ارائه خدمات آب شهری و روستایی»، بیش از ۷۵ درصد از اعتبارات مورد نیاز خود را دریافت کرده‌اند.

۲-۲. ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم^۱

یکی از معضلات پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در کشور، طولانی شدن عمر پروژه‌ها و عدم حصول نتایج مورد انتظار از طرح‌های عمرانی در یک بازه زمانی منطقی، علی‌رغم صرف منابع قابل توجه است. مدت زمان طولانی اجرای برخی طرح‌های عمرانی، علاوه بر هدردهی منابع سرمایه‌ای کشور، آثاری بر میزان برنامه‌پذیری فرایند توسعه اقتصادی کشور برجای خواهد گذاشت. به عبارت دیگر، طولانی شدن عمر پروژه‌های عمرانی یک استان بدین معناست که بخشی از برنامه‌های عمران و توسعه استان بر موضوعاتی متمرکز است که سال‌ها پیش برنامه‌ریزی شده‌اند. بنابراین نوعی وابستگی به مسیر طی شده در تخصیص منابع مالی مشاهده می‌شود و بخش قابل ملاحظه‌ای از منابع عمرانی استان، بدون توجه به اصول و مبانی آمایش سرزمین و نیازها و مقتضیات روز استان، صرف پروژه‌هایی می‌شود که گاه بیش از یک دهه پیش برنامه‌ریزی و آغاز شده‌اند.

بنابراین، در بررسی و تحلیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان، ارزیابی عمر طرح‌ها متناسب با درصد تخصیص اعتبار مورد نیاز طرح، به منظور ایجاد «مبنای مناسبی برای تصمیم‌گیری» در خصوص طرح‌های یاد شده حائز اهمیت است. از این رو، در این بخش از گزارش، پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم در قالب یک تحلیل دوبعدی مبتنی بر طول عمر و درصد تخصیص اعتبار، تجزیه و تحلیل می‌شوند. نتایج این ارزیابی می‌تواند حائز نکات بااهمیتی در خصوص اولویت‌بندی طرح‌های عمرانی استان و تصمیم‌گیری در خصوص آینده آنها باشد.

در این راستا، با ارزیابی دوبعدی پروژه‌های عمرانی استان قم، می‌توان این پروژه‌ها را در ۵ طبقه کلی جای داد که تصمیم‌گیری و نحوه عمل در خصوص پروژه‌های هر طبقه می‌تواند متفاوت باشد. ۵ طبقه یاد شده به ترتیب اولویت برای تصمیم‌گیری و اقدام بر مبنای تحلیل طول عمر - درصد تخصیص، به شرح زیر است:

• پروژه‌های با طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)

این پروژه‌ها بیشترین اثر مخرب را بر فرایند برنامه‌ریزی توسعه دارند زیرا مدت زمان طولانی از آغاز اجرای آنها گذشته است و با توجه به پیشرفت اندک، نمی‌توان چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور بود. از این رو، پروژه‌های یاد شده

۱. اگرچه بخشی از پروژه‌های مورد بررسی در طبقه طرح‌های مستمر قرار می‌گیرند، اما به نظر می‌رسد مستمر بودن طرح‌ها از ضرورت نظارت بر نحوه تخصیص منابع نخواهد کاست. بنابراین در این قسمت از مطالعه، همه پروژه‌ها اعم از مستمر و غیرمستمر مورد توجه و واکاوی قرار گرفته است.

بدیهی است همه تحلیل‌های ارائه شده در خصوص عمر پروژه از منظر بودجه است و با طول عمر سازه‌های عمرانی ارتباطی ندارد.

در اولویت تصمیم‌گیری و تعیین تکلیف قرار دارند. در این راستا ضروری است ضمن نظارت و بررسی دقیق این گروه از پروژه‌ها و آسیب‌شناسی علل تأخیر، درخصوص توقف، اصلاح یا اتمام پروژه تصمیم‌گیری شود.

• **پروژه‌های با طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)**
پروژه‌های با طول عمر متوسط و بیشتر و تخصیص اعتبار بالا نیز با توجه به مدت طولانی فرایند اجرایی آنها در اولویت بعدی قرار دارند. درخصوص این پروژه‌ها، به‌دلیل تخصیص بخش قابل‌توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست. از این‌رو، پیشنهاد می‌شود پس از نظارت و بررسی دقیق پروژه و آسیب‌شناسی علل تأخیر، درخصوص اتمام یا اصلاح پروژه در بازه زمانی بسیار کوتاه، تصمیم فوری اتخاذ شود.

• **پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)**
این گروه از پروژه‌ها در ظاهر از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند زیرا در یک بازه زمانی اندک، بخش قابل‌توجهی از اعتبار مورد نیاز آنها تخصیص داده شده است. بنابراین مهم‌ترین اقدام درخصوص این گروه، تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه است.

• **پروژه‌های با طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)**
این گروه از پروژه‌ها شرایط بینابینی نسبت به دو گروه نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها از منظر عمر و درصد تخصیص در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند. بنابراین، نظارت و بررسی دقیق پروژه‌ها، آسیب‌شناسی علل تأخیر برای پروژه‌های قدیمی‌تر و تصمیم‌گیری درخصوص توقف، اصلاح یا اتمام پروژه، مهم‌ترین اقدامات مورد نیاز برای آنها محسوب می‌شود.

• **پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد)**
طول عمر این پروژه‌ها به‌گونه‌ای است که هنوز انحراف جدی درخصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است؛ اگر چه درصد تخصیص پایین بخشی از پروژه‌های این گروه، می‌تواند در سال‌های آتی نگران‌کننده باشد. از این‌رو، پیشنهاد می‌شود درخصوص پروژه‌های عمرانی گروه پنجم، نظارت جدی با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی صورت پذیرد.^۱

بر این اساس، در نمودار زیر نحوه طبقه‌بندی پروژه‌های عمرانی استان قم و اقدامات مورد نیاز درخصوص هر طبقه به تصویر کشیده شده است:

۱. اولویت‌بندی و اقدامات پیشنهادی در این دسته‌بندی صرفاً بر مبنای دو شاخص عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه صورت پذیرفته تا تصویری کلی از وضعیت پروژه‌های استان و اقدامات احتمالی مورد نیاز به‌دست آید. بدیهی است تصمیم‌گیری نهایی درخصوص سرانجام پروژه‌های یاد شده منوط به بررسی دقیق آنها و مشاوره با دست‌اندرکاران هر پروژه و متخصصان امر است.

نمودار ۱۵. طبقه‌بندی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم و اقدامات مورد نیاز هر طبقه

مأخذ: مطالعات تحقیق.

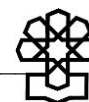
با عنایت به مطالب فوق‌الذکر، در جدول زیر طبقه‌بندی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم در قالب ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار و تعداد پروژه‌های مربوط به هر طبقه نشان داده شده است:

جدول ۶. ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم (تعداد پروژه)

۲۰ سال و بیشتر	عمر پروژه				درصد تخصیص اعتبار
	بین ۱۵ تا ۲۰ سال	بین ۱۰ تا ۱۵ سال	بین ۵ تا ۱۰ سال	کمتر از ۵ سال	
۰	۰	۱	۴	۳۴	کمتر از ۲۰ درصد
۱	۱	۴	۹	۵۸	بین ۲۰ تا ۴۰ درصد
۰	۸	۲۲	۲۵	۱۶۲	بین ۴۰ تا ۶۰ درصد
۰	۲	۷	۱۸	۵۳	بین ۶۰ تا ۸۰ درصد
۰	۳	۷	۴۲	۱۸	۸۰ درصد و بیشتر

مأخذ: محاسبات تحقیق براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، ملاحظه می‌شود ۲ پروژه عمرانی استان قم در گروه پروژه‌های «عمر بالا و تخصیص اندک» قرار دارند که تعیین تکلیف آنها باید در اولویت نخست تصمیم‌گیران و سیاستگذاران استان قرار گیرد. ۲ پروژه یادشده به شرح جدول زیر است:

جدول ۷. پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم با عمر بالا و تخصیص اندک

عنوان فصل	عنوان پروژه	درصد تخصیص اعتبار	عمر پروژه در سال ۱۳۹۸	اعتبارات اختصاص یافته	کل اعتبار پروژه
فصل منابع آب	تکمیل و تجهیز شبکه‌های اندازه‌گیری آب‌های سطحی و زیرزمینی در محدوده شرکت سهامی قم	۳۰/۱	۲۵	۳۶,۵۶۱	۱۲۱,۶۱۰
فصل کشاورزی و منابع طبیعی	کنترل آفات و بیماری‌های گیاهی	۲۸/۲	۱۵	۷۱۸	۲,۵۴۴

مأخذ: همان.

همچنین، در جدول زیر شمایی کلی در خصوص وضعیت پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم بر مبنای اولویت‌بندی صورت گرفته در قالب ماتریس عمر - تخصیص ارائه شده است:

جدول ۸. وضعیت کلی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم

(میلیون ریال / درصد)

بر مبنای اولویت‌بندی ماتریس عمر - تخصیص

اولویت بر حسب ماتریس عمر - تخصیص	تعداد پروژه‌ها	مجموع اعتبارات اختصاص یافته به پروژه‌ها	کل اعتبار پروژه‌ها	بر آورد اعتبار باقیمانده	درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها
اولویت ۱	۲	۳۷,۲۷۹	۱۲۴,۱۵۴	۸۶,۸۷۶	۳۰/۰
اولویت ۲	۱۰	۲,۱۲۰,۷۳۴	۲,۲۴۹,۹۲۶	۱۲۹,۱۹۲	۹۴/۳
اولویت ۳	۶۰	۱,۹۱۶,۱۹۰	۲,۱۲۷,۴۷۴	۲۱۱,۲۸۴	۹۰/۱
اولویت ۴	۴۴	۸۱۶,۰۱۴	۲,۰۴۳,۷۳۰	۱,۲۲۷,۷۱۵	۳۹/۹
اولویت ۵	۳۶۳	۳,۲۳۶,۵۰۷	۶,۶۲۰,۹۶۹	۳,۳۸۴,۴۶۲	۴۸/۹

مأخذ: همان.

بر اساس اطلاعات مندرج در جدول فوق، برای ۲ پروژه مربوط به اولویت ۱، در مجموع بالغ بر ۱۲/۴ میلیارد تومان اعتبار در نظر گرفته شده که علی‌رغم عمر بالای پروژه‌های این گروه، صرفاً ۳۰ درصد اعتبار پیش‌بینی شده (بالغ بر ۳/۷ میلیارد تومان)، تخصیص اعتبار صورت پذیرفته است. پروژه‌های اولویت ۲ و ۳ به ترتیب با درصد تخصیص ۹۴/۳ و ۹۰/۱ درصد، محتمل‌ترین پروژه‌ها برای اتمام فوری هستند که اعتبار باقی‌مانده آنها مجموعاً ۳۴ میلیارد تومان برآورد شده است. از سوی دیگر، پروژه‌های اولویت ۴ و ۵ که در مجموع حدود ۶۶ درصد کل اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه‌های عمرانی استان را در برمی‌گیرند به ترتیب ۳۹/۹ و ۴۸/۹ درصد تخصیص اعتبار داشته‌اند.

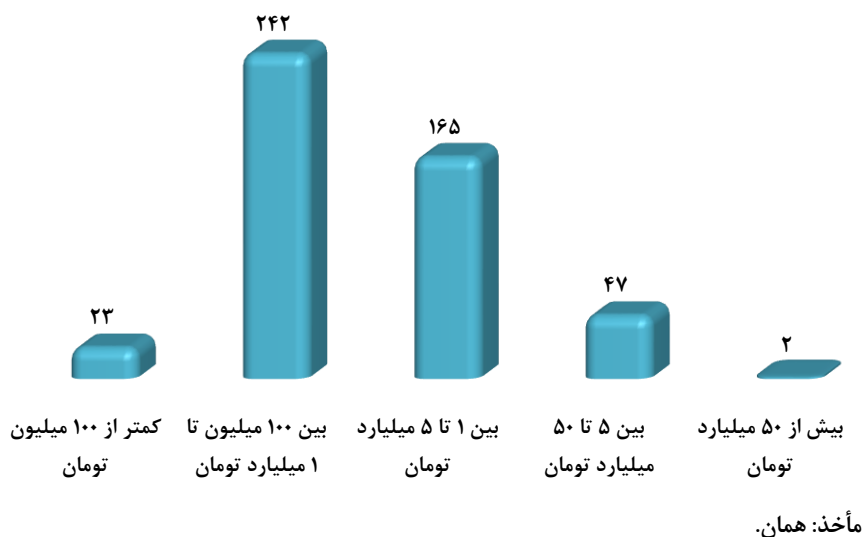
۲-۳. ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم بر حسب اعتبار پروژه

به منظور ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم، پس از بررسی کل اعتبار پیش‌بینی شده برای هریک از پروژه‌های یادشده و با توجه به بازه گسترده اعتبار پروژه‌ها که از ۱۵ میلیون تومان تا حدود ۱۲۸/۵ میلیارد تومان^۱ متغیر بوده، نسبت به طبقه‌بندی آنها در قالب ۵ دسته به شرح زیر، اقدام شده است:

۱. پروژه ایجاد تأسیسات فاضلاب شهر قم.

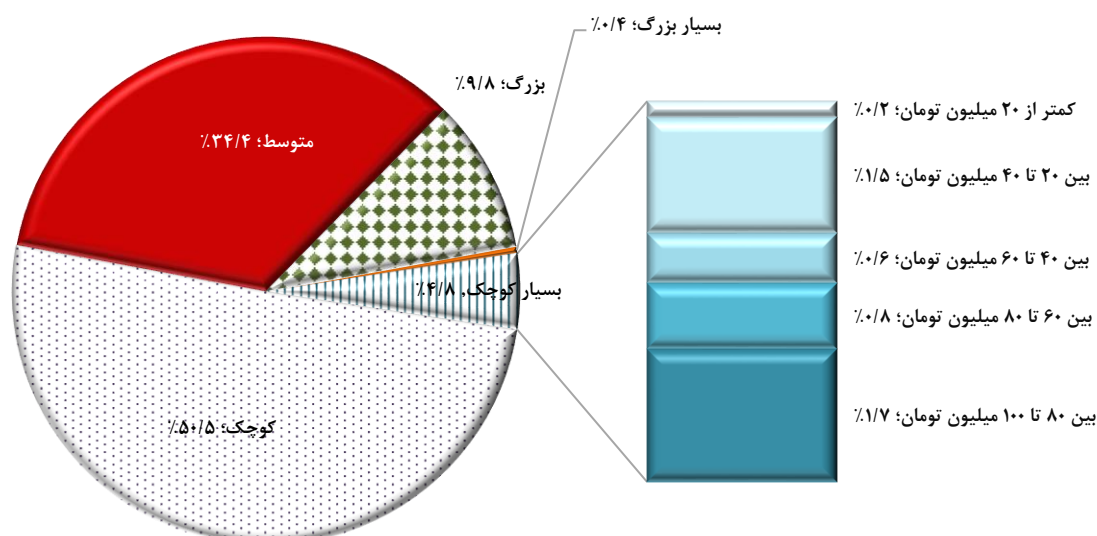
- پروژه‌های بسیار کوچک: کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار،
  - پروژه‌های کوچک: بین ۱۰۰ میلیون تا ۱ میلیارد تومان اعتبار،
  - پروژه‌های متوسط: بین ۱ تا ۵ میلیارد تومان اعتبار،
  - پروژه‌های بزرگ: بین ۵ تا ۵۰ میلیارد تومان اعتبار،
  - پروژه‌های بسیار بزرگ: بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار.
- بر این اساس در نمودار زیر، تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم برحسب اندازه پروژه‌ها (اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه) ارائه شده است:

نمودار ۱۶. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم برحسب اندازه پروژه

همچنین در نمودار زیر، توزیع پروژه‌های عمرانی استان قم برحسب اندازه پروژه‌ها به تصویر کشیده شده است:

نمودار ۱۷. توزیع پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم برحسب اندازه پروژه‌ها

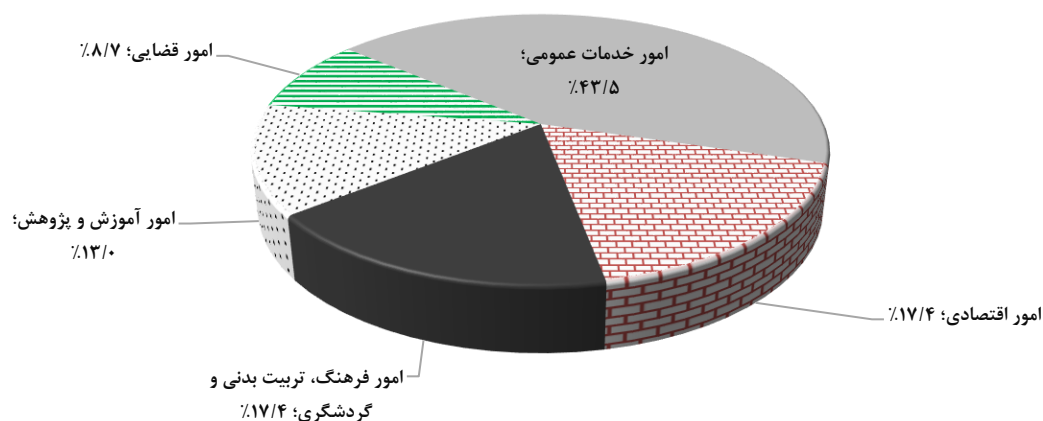

مأخذ: همان.

به این ترتیب ملاحظه می‌شود پروژه‌های کوچک (بین ۱۰۰ میلیون تا ۱ میلیارد تومان اعتبار)، با اختصاص ۵۰/۵ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان قم، از بیشترین فراوانی برخوردارند. همچنین پروژه‌های متوسط (۱ تا ۵ میلیارد تومان اعتبار) و پروژه‌های بزرگ (۵ تا ۵۰ میلیارد تومان اعتبار)، به ترتیب با ۱۶۵ پروژه (۳۴/۴ درصد سهم) و ۴۷ پروژه (۹/۸ درصد سهم)، در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

شایان ذکر است، اندازه ۲۳ پروژه استان قم (۴/۸ درصد کل پروژه‌های استان)، بسیار کوچک و اعتبار پیش‌بینی شده برای هر یک از آنها کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان است و از سوی دیگر، ۲ پروژه در اندازه بسیار بزرگ برنامه‌ریزی شده‌اند و برای هر یک از آنها بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار در نظر گرفته شده است. نمودار زیر، سهم امور مختلف از پروژه‌های بسیار کوچک را نشان می‌دهد:

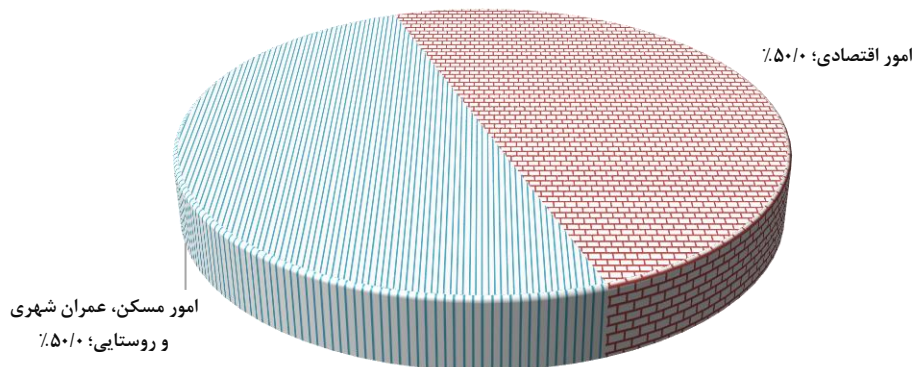
نمودار ۱۸. توزیع پروژه‌های بسیار کوچک (کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار) برحسب امور

مأخذ: همان.

همان‌گونه که در نمودار مشخص است، بیشترین سهم از پروژه‌های عمرانی بسیار کوچک در استان قم مربوط به «امور خدمات عمومی» است. همچنین «امور اقتصادی» و «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. در نمودار زیر نیز سهم امور مختلف از ۲ پروژه عمرانی بسیار بزرگ استان (بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار)، نشان داده شده است:

نمودار ۱۹. توزیع پروژه‌های بسیار بزرگ (بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار) برحسب امور

مأخذ: همان.

نمودار فوق نشان می‌دهد، پروژه‌های بسیار بزرگ استان به «امور اقتصادی» و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» مربوط می‌شوند.

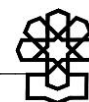
در جدول زیر، وضعیت پروژه‌های عمرانی استان قم به صورت همزمان برحسب اندازه پروژه و اولویت‌بندی ماتریس عمر - تخصیص، بررسی شده است:

جدول ۹. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم برحسب اندازه و اولویت

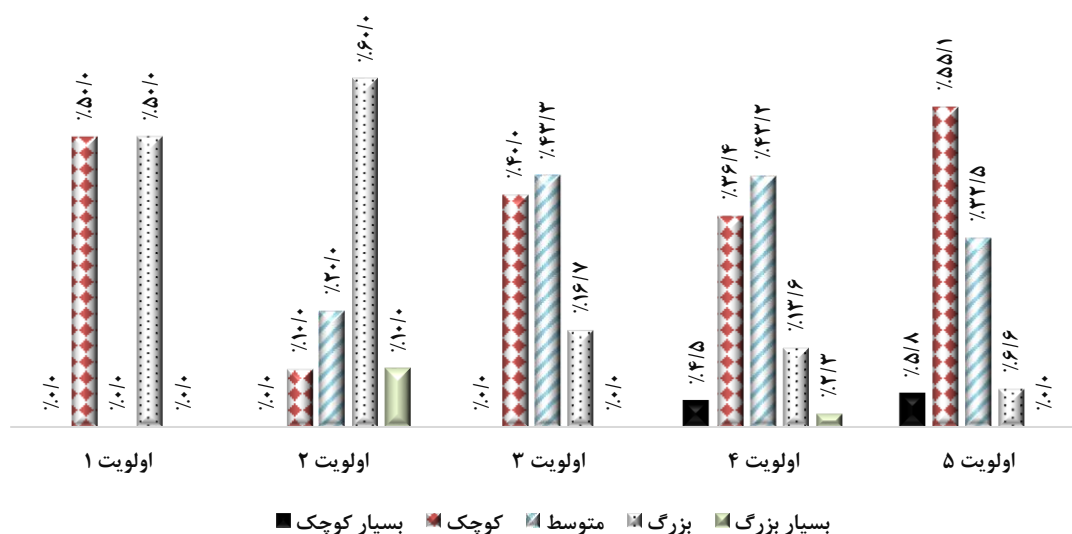
جمع	اولویت ۵	اولویت ۴	اولویت ۳	اولویت ۲	اولویت ۱	اولویت پروژه
						اندازه پروژه
۲۳	۲۱	۲	۰	۰	۰	بسیار کوچک
۲۴۲	۲۰۰	۱۶	۲۴	۱	۱	کوچک
۱۶۵	۱۱۸	۱۹	۲۶	۲	۰	متوسط
۴۷	۲۴	۶	۱۰	۶	۱	بزرگ
۲	۰	۱	۰	۱	۰	بسیار بزرگ
۴۷۹	۳۶۳	۴۴	۶۰	۱۰	۲	جمع

مأخذ: همان.

با استفاده از اطلاعات مندرج در جدول فوق، در نمودار زیر توزیع پروژه‌های عمرانی استان قم برحسب اندازه پروژه‌ها و اولویت‌بندی ماتریس عمر - تخصیص، نشان داده شده است:

نمودار ۲۰. توزیع پروژه‌های تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم برحسب اندازه و اولویت

مأخذ: همان.

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، از میان ۲ پروژه‌ای که به دلیل طول عمر زیاد و درصد تخصیص اندک در اولویت اول تعیین تکلیف قرار گرفته‌اند، ۱ پروژه «کوچک» و ۱ پروژه «بزرگ» هستند. پروژه‌های اولویت دوم که ضمن دارا بودن عمر طولانی از درصد تخصیص بالایی نیز برخوردارند و از این‌رو تصمیم در خصوص اتمام فوری آنها محتمل‌تر است عمدتاً در گروه پروژه‌های «بزرگ» قرار دارند. پروژه‌های اولویت سوم (عمر اندک و تخصیص بالا) عمدتاً «متوسط» یا «کوچک» هستند.

از سوی دیگر، ۷۹/۵ درصد از پروژه‌های اولویت ۴ (طول عمر متوسط/زیاد و تخصیص اندک/متوسط) که طی سال‌های آتی، در صورت عدم پیشرفت قابل‌ملاحظه و افزایش طول عمر، قابلیت انتقال به ناحیه مربوط به پروژه‌های اولویت ۱ را دارا هستند در زمره پروژه‌های «متوسط» و «کوچک» قرار دارند. بنابراین، اعتبار پیش‌بینی شده برای هر یک از آنها بین ۱۰۰ میلیون تا ۵ میلیارد تومان است.

شایان ذکر است، ۸۷/۶ درصد از پروژه‌های اولویت ۵ (عمر اندک و تخصیص اندک/متوسط) که حدود ۷۶ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان قم را در برمی‌گیرند و عملیات اجرایی آنها طی یک دهه اخیر آغاز شده است، از نظر اندازه در زمره پروژه‌های «کوچک» و «متوسط» قرار گرفته‌اند. ۵/۸ درصد دیگر این گروه از پروژه‌ها «بسیار کوچک» هستند. از این‌رو، صرفاً ۶/۶ درصد پروژه‌های عمرانی یادشده به پروژه‌های «بزرگ» اختصاص یافته و هیچ یک از گروه پروژه‌های اولویت ۵ در اندازه «بسیار بزرگ» برنامه‌ریزی نشده‌اند.

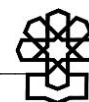
جمع‌بندی و پیشنهادها

بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم حاکی از آن است که در سال ۱۳۹۸ تعداد ۴۷۹ پروژه فعال در قالب ۲۱۲ طرح عمرانی وجود داشته که قدیمی‌ترین آنها از سال ۱۳۷۴ آغاز شده است. طرح‌های یادشده در قالب ۱۰ امور، ۳۱ فصل و ۷۳ برنامه مختلف طبقه‌بندی شده‌اند. مجموع اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه‌های مذکور حدود ۱۳/۲ هزار میلیارد ریال بوده که در مجموع ۶۱/۷ درصد اعتبارات یادشده (بالغ بر ۸/۱ هزار میلیارد ریال) برای اجرای پروژه‌ها تخصیص داده شده است. متوسط عمر پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم در سال ۱۳۹۸ معادل ۴/۵ سال بوده است.

در بررسی موضوعی پروژه‌های عمرانی استان قم، مشخص شد «امور اقتصادی» با ۱۲۰ پروژه، «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» با ۹۲ پروژه و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با ۹۱ پروژه، بیشترین سهم از تعداد پروژه‌های استان را به خود اختصاص داده‌اند. از منظر اعتبارات تخصیص داده شده نیز «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با سهم ۳۱/۷ درصدی، «امور اقتصادی» با سهم ۲۸/۸ درصدی و «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» با سهم ۱۴ درصدی، در مجموع ۷۴/۵ درصد منابع تخصیص داده شده به پروژه‌های عمرانی استان قم را جذب کرده‌اند. بر مبنای فصول، فصل‌های «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری» و «کشاورزی و منابع طبیعی» به ترتیب با ۱۴/۸ و ۱۵/۲ درصد سهم، بیشترین سهم را از تعداد پروژه‌های استان به خود اختصاص داده‌اند. در این راستا، فصل «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری» در قالب «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» و فصل «کشاورزی و منابع طبیعی» ذیل «امور اقتصادی» طبقه‌بندی شده‌اند. از سوی دیگر فصول «آب و فاضلاب» و «کشاورزی و منابع طبیعی»، به ترتیب با اختصاص ۲۲ و ۱۱/۳ درصد از اعتبارات تخصیص‌یافته استان، بیشترین سهم را از منابع اعتباری تخصیصی استان داشته‌اند. شایان ذکر است، فصل «آب و فاضلاب» زیرمجموعه «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» محسوب می‌گردد.

همچنین از منظر برنامه‌ای، برنامه «تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات (فصل اداره امور عمومی - امور خدمات عمومی)»، بیشترین سهم از تعداد پروژه‌ها و ۲ برنامه «توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب (فصل آب و فاضلاب - امور مسکن، عمران شهری و روستایی)» و «توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای (فصل حمل‌ونقل - امور اقتصادی)»، بیشترین سهم از اعتبارات تخصیص‌یافته را به خود اختصاص داده‌اند. شایان توجه است ۶۰ برنامه عمرانی استان قم علی‌رغم دربرگرفتن ۲۶۵ پروژه، معادل ۵۵/۳ درصد کل پروژه‌های عمرانی استان، صرفاً ۳۱/۴ درصد از اعتبارات تخصیص‌یافته استان، سهم داشته‌اند. در این زمینه، ۴۰ برنامه از ۶۰ برنامه یادشده، هریک سهمی بسیار اندک و کمتر از ۰/۵ درصد از اعتبارات تخصیص‌یافته استان را جذب کرده‌اند.

پس از بررسی موضوعی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم، مسئله طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها به صورت همزمان مورد ارزیابی قرار گرفته است. این موضوع از آن جهت اهمیت دارد که طولانی شدن عمر پروژه‌ها و عدم حصول دستاورد قابل اتکا علی‌رغم صرف زمان و منابع فراوان به یکی از معضلات جدی طرح‌های عمرانی کشور مبدل شده است. از این رو، ایجاد مبنای مناسبی برای قضاوت و تصمیم‌گیری در خصوص نحوه برخورد با

طرح‌های عمرانی استان، ضروری به‌نظر می‌رسد. به‌ویژه آنکه طولانی شدن اجرای برخی طرح‌های عمرانی، علاوه بر هدردهی منابع سرمایه‌های کشور، آثاری بر میزان برنامه‌پذیری فرایند توسعه اقتصادی کشور بر جای خواهد گذاشت. به‌عبارت دیگر، طولانی شدن عمر پروژه‌های عمرانی یک استان بدین‌معناست که بخشی از برنامه‌های عمران و توسعه استان بر موضوعاتی متمرکز است که سال‌ها پیش برنامه‌ریزی شده‌اند. بنابراین نوعی وابستگی به مسیر طی شده در تخصیص منابع مالی مشاهده می‌گردد و بخش قابل‌ملاحظه‌ای از منابع عمرانی استان، بدون توجه به اصول و مبانی آمایش سرزمین و نیازها و مقتضیات روز استان، صرف پروژه‌هایی می‌شود که مدت‌ها پیش برنامه‌ریزی و آغاز شده‌اند. از این‌رو، پروژه‌های عمرانی استان قم در قالب ماتریسی تحت عنوان «ماتریس عمر-درصد تخصیص» مورد ارزیابی قرار گرفته و در ۵ گروه، به‌شرح جدول زیر طبقه‌بندی شده‌اند:

جدول ۱۰. ارزیابی وضعیت پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم براساس ماتریس عمر-درصد تخصیص

اولویت	گروه	تعداد پروژه	پیشنهاد نحوه برخورد	توضیحات
۱	طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)	۲	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر تصمیم‌گیری درخصوص توقف، اصلاح یا واگذاری یا ادامه پروژه 	چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور نیست.
۲	طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)	۱۰	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر اتمام یا اصلاح پروژه 	به‌دلیل تخصیص بخش قابل‌توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست.
۳	طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)	۶۰	<ul style="list-style-type: none"> تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه 	از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند.
۴	طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)	۴۴	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر پروژه‌های قدیمی‌تر تصمیم‌گیری درخصوص توقف، اصلاح یا واگذاری یا ادامه پروژه 	شرایط بینابینی نسبت به دو اولویت نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند.
۵	طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد)	۳۶۳	<ul style="list-style-type: none"> نظارت بر پروژه با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی 	هنوز انحراف جدی درخصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است.

مأخذ: نتایج تحقیق.

همچنین ارزیابی «اندازه» پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان قم براساس کل اعتبار پیش‌بینی شده برای هریک از پروژه‌ها صورت پذیرفته است. براساس طبقه‌بندی شرح داده شده در متن گزارش، ۴/۸ درصد پروژه‌های عمرانی استان قم، در زمره پروژه‌های «بسیار کوچک» قرار می‌گیرند. اندازه ۵۰/۵ درصد پروژه‌ها «کوچک» و ۳۴/۴ درصد آنها، «متوسط» است و درنهایت، پروژه‌های «بزرگ» و «بسیار بزرگ» به‌ترتیب ۹/۸ و ۰/۴ درصد از کل پروژه‌های استان را به‌خود اختصاص داده‌اند.

شایان ذکر است از میان ۲ پروژه‌ای که به دلیل طول عمر زیاد و درصد تخصیص اندک در اولویت اول تعیین تکلیف قرار گرفته‌اند، ۱ پروژه «کوچک» و ۱ پروژه «بزرگ» هستند. پروژه‌های اولویت دوم عمدتاً در گروه پروژه‌های «بزرگ» قرار دارند. پروژه‌های اولویت سوم عمدتاً «متوسط» یا «کوچک» هستند. همچنین حدود ۷۹/۵ درصد از پروژه‌های اولویت ۴ که انتقال آنها به اولویت ۱ طی سال‌های آتی محتمل است در زمره پروژه‌های «متوسط» و «کوچک» قرار دارند. از این رو، اعتبار پیش‌بینی شده برای هریک از آنها بین ۱۰۰ میلیون تا ۵ میلیارد تومان است. شایان ذکر است، ۸۷/۶ درصد از پروژه‌های اولویت ۵ که حدود ۷۶ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان را در برمی‌گیرند «کوچک» یا «متوسط» هستند.

با توجه به آنکه پروژه‌هایی که عمر آنها کمتر از ۱۰ سال است بسته به درصد تخصیص اعتبار در اولویت سوم یا پنجم جای گرفته‌اند، می‌توان گفت بخش عمده پروژه‌های عمرانی استان که طی یک دهه اخیر بارگذاری شده‌اند از نظر شاخص اندازه «کوچک» یا «متوسط» هستند و اعتبار پیش‌بینی شده برای هریک از آنها بین ۱۰۰ میلیون تا ۵ میلیارد تومان است.

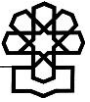

پیوست ۱

براساس مستندات ارائه شده توسط معاونت امور استان‌های سازمان برنامه و بودجه، منابع اعتباری استانی می‌تواند از سرفصل‌های زیر تأمین شود:

- اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی،
- مجموع ۳ درصد درآمد حاصل از صادرات نفت خام و گاز طبیعی،
- مصوبات خاص استان‌ها،
- اعتبارات ۲۷ درصد ارزش‌افزوده،
- اعتبارات موضوع ماده (۲۳) قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و اخذ جرائم رانندگی،
- اعتبارات موضوع حوادث غیرمترقبه ماده (۱۰) قانون تنظیم،
- اعتبارات قانون استفاده متوازن در جدول شماره (۹) توازن ملی ابلاغی به استان‌ها،
- اعتبار موضوع بازپرداخت فروش اموال منقول و غیرمنقول دولتی،
- اعتبار تعهدات سفرهای رهبر انقلاب اسلامی،
- اعتبار تعهدات سفرهای ریاست‌جمهوری،
- اعتبار موضوع ارتقای درآمدهای استانی،
- اعتبار متمرکز درآمد- هزینه دستگاه‌های اجرایی،
- اعتبارات موضوع ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت،
- هزینه‌های پیش‌بینی نشده سرمایه‌ای،
- کمک به هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر و ضروری،
- کمک به اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی،
- کمک بلاعوض، یارانه سود و کارمزد وجوه اداره شده، تحقیقات، آموزش و نظارت بر اجرای طرح‌های تولیدی و خدماتی آموزش عالی غیرانتفاعی،
- کمک به توسعه زیربنای روستایی، تکمیل مجتمع‌های آبرسانی و زیرساخت‌های نواحی صنعتی و کمک‌های فنی و اعتباری به توسعه اشتغال روستایی،
- کمک به اجرای طرح‌های مشارکت با بخش خصوصی،
- اعتبارات موضوع واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نیمه‌تمام، تکمیل شده و آماده بهره‌برداری دولت،
- اعتبارات ایجاد زیرساخت‌های توسعه پایدار شرق و غرب کشور،
- اعتبارات موضوع طرح‌های بیمارستان‌های کشور،
- پرداخت مطالبات مشاوران و پیمانکاران طرح‌های سدها و شبکه‌های آبیاری و زهکشی متوقف شده در حوزه دریاچه ارومیه،

- تسویه بدهی‌های قطعی دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی و نهادهای غیردولتی از طریق تهاتر بدهی اشخاص یادشده به بانک‌ها،
- تسویه بدهی‌های قطعی شده دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی،
- تعهدات پرداخت نشده بودجه مصوب سال‌های قبل، موضوع مواد (۶۳) و (۶۴) قانون محاسبات عمومی کشور،
- اعتبارات موضوع فروش سهام، سهم‌الشرکه، اموال دارایی‌ها و حقوق مالی و نیروگاه‌های متعلق به دولت و مؤسسات و شرکت‌های دولتی وابسته و تابعه اوراق مشارکت،
- منابع داخلی شرکت‌های دولتی،
- منابع داخلی شهرداری‌ها،
- تسهیلات وام خارجی،
- تسهیلات وام داخلی،
- خودیاری.

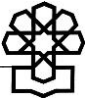

جدول خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان قم برحسب برنامه

(میلیون ریال / درصد)

کد برنامه	عنوان برنامه	جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	بر آورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	بر آورد سال‌های بعد	کل اعتبار پروژه	تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸
۱۵۰۳۰۰۲۰۰۰	برنامه توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب	۱.۳۲۷.۰۵۰	۳۳۰.۰۰۰	۱۸۳.۴۸۰	۱.۵۱۰.۵۳۰	۲۵.۷۸۲	۱.۶۸۲.۸۳۲	۸۹/۸
۱۳۰۳۰۱۶۰۰۰	برنامه توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای	۵۲۴.۵۳۰	۳۳۶.۶۶۸	۱۸۷.۱۸۷	۷۱۱.۷۱۸	۳۵۷.۶۵۶	۱.۲۱۸.۸۵۴	۵۸/۴
۱۷۰۲۰۰۴۰۰۰	برنامه گسترش ورزش همگانی	۴۰۰.۰۰۳	۲۳۳.۹۲۹	۱۳۰.۰۶۵	۵۳۰.۰۶۸	۱۳.۸۸۱	۶۴۷.۸۱۳	۸۱/۸
۱۵۰۲۰۰۴۰۰۰	برنامه حمل‌ونقل شهری و روستایی	۲۵۹.۸۱۱	۳۶۸.۴۴۸	۲۰۴.۸۵۷	۴۶۴.۶۶۸	۱۴۵.۳۵۶	۷۷۳.۶۱۵	۶۰/۱
۱۰۰۲۰۵۴۰۰۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	۳۰۰.۷۸۸	۱۴۱.۹۸۵	۷۸.۹۴۴	۳۷۹.۷۳۲	۱۴۰.۰۴۱	۵۸۲.۸۱۴	۶۵/۲
۱۵۰۲۰۰۱۰۰۰	برنامه ارائه خدمات شهری و روستایی	۱۴۲.۹۷۲	۲۵۹.۰۸۴	۱۴۴.۰۵۱	۲۸۷.۰۲۳	۱۲.۸۰۰	۴۱۴.۸۵۶	۶۹/۲
۱۸۰۳۰۲۵۰۰۰	برنامه فضاهای آموزشی و کمک آموزشی	۲۵۹.۲۵۰	۴۲۰.۰۴۶	۲۳.۳۷۸	۲۸۲.۶۲۸	۳۷.۸۶۱	۳۳۹.۱۵۷	۸۳/۳
۱۵۰۳۰۰۳۰۰۰	برنامه ارائه خدمات آب شهری و روستایی	۱۸۵.۸۶۲	۱۶۴.۳۰۰	۹۱.۳۵۱	۲۷۷.۲۱۳	۱۲.۹۰۰	۳۶۳.۰۶۲	۷۶/۴
۱۳۰۷۰۰۶۰۰۰	برنامه بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب	۲۰۳.۶۴۴	۷۱.۶۸۰	۳۹.۸۵۴	۲۴۳.۴۹۸	۸۰۶.۱۷۶	۱.۰۸۱.۵۰۰	۲۲/۵
۱۳۰۶۰۰۲۰۰۰	برنامه احیاء، توسعه و بهره‌برداری اصولی از جنگل‌های کشور	۱۷۲.۶۱۸	۱۲۰.۸۷۰	۶۷.۲۰۴	۲۳۹.۸۲۲	۱۱۷.۱۸۶	۴۱۰.۶۷۴	۵۸/۴
۱۳۰۴۰۱۱۰۰۰	برنامه ایجاد و توسعه صنایع، معادن و زیرساخت‌های صنعتی و معدنی	۴۲.۲۰۰	۳۵۲.۳۰۰	۱۹۵.۸۷۹	۲۳۸.۰۷۹	۳۶.۹۵۰	۴۳۱.۴۵۰	۵۵/۲
۱۲۰۱۰۰۵۰۰۰	برنامه اقدامات تأمینی و مدیریت بحران	۱۸۹.۶۶۷	۳۲.۲۶۵	۱۷.۹۳۹	۲۰۷.۶۰۶	۲۷.۰۰۰	۲۴۸.۹۳۲	۸۳/۴
۱۹۰۴۰۰۳۰۰۰	برنامه ارائه خدمات توانبخشی به نیازمندان	۱۴۵.۸۳۰	۱۰۶.۴۸۶	۵۹.۲۰۶	۲۰۵.۰۳۶	۹.۵۰۰	۲۶۱.۸۱۶	۷۸/۳
۱۷۰۳۰۳۴۰۰۰	برنامه گسترش و بهسازی کتابخانه‌های عمومی	۱۱۸.۹۶۵	۵۸.۶۰۰	۳۲.۵۸۲	۱۵۱.۵۴۷	۱۳.۷۰۰	۱۹۱.۲۶۵	۷۹/۲
۱۹۰۳۰۰۲۰۰۰	برنامه ارائه خدمات اجتماعی، فرهنگی و ورزشی به ایثارگران	۱۳۲.۹۰۱	۳۳.۰۰۰	۱۸.۳۴۸	۱۵۱.۲۴۹	۱۵.۵۰۰	۱۸۱.۴۰۱	۸۳/۴
۱۸۰۱۰۰۱۰۰۰	برنامه آموزش ابتدایی	۷۸.۰۶۷	۱۰۴.۱۰۰	۵۷.۸۸۰	۱۳۵.۹۴۷	۹۶.۰۰۰	۲۷۸.۱۶۷	۴۸/۹
۱۷۰۶۰۰۲۰۰۰	برنامه توسعه گردشگری داخلی	۹۵.۴۰۰	۷۰.۱۰۰	۳۸.۹۷۶	۱۳۴.۳۷۶	۵۵.۴۰۰	۲۲۰.۹۰۰	۶۰/۸
۱۳۰۶۰۰۴۰۰۰	برنامه ترویج و توانمندسازی جوامع محلی و بهره‌برداران	۱۱۵.۶۳۹	۲۷.۳۶۰	۱۵.۲۱۲	۱۳۰.۸۵۱	۲۶۹.۵۷۰	۴۱۲.۵۶۹	۳۱/۷
۱۳۰۶۰۰۱۰۰۰	برنامه آبخیزداری و حفاظت خاک	۱۲۱.۴۱۶	۱۵.۵۷۷	۸.۶۶۱	۱۳۰.۰۷۷	۴۸.۰۰۰	۱۸۴.۹۹۳	۷۰/۳
۱۸۰۲۰۰۱۰۰۰	برنامه آموزش دوره دوم متوسطه فنی‌وحرفه‌ای	۱۰۶.۵۶۲	۳۸.۰۰۰	۲۱.۱۲۸	۱۲۷.۶۹۰	۱۶.۰۰۰	۱۶۰.۵۶۲	۷۹/۵

کد برنامه	عنوان برنامه	جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	بر آورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	بر آورد سال‌های بعد	کل اعتبار پروژه	تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸
۱۸۰۱۰۱۵۰۰۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	۰	۲۱۶.۷۸۵	۱۲۰.۵۳۲	۱۲۰.۵۳۲	۰	۲۱۶.۷۸۵	۵۵/۶
۱۷۰۱۰۱۴۰۰۰	برنامه حمایت از حوزه‌های علمیه و مدارس علوم دینی	۶۷.۸۹۱	۸۳.۴۰۰	۴۶.۳۷۰	۱۱۴.۲۶۱	۳۳.۰۰۰	۱۸۴.۲۹۱	۶۲/۰
۱۳۰۶۰۱۰۰۰۰	برنامه افزایش تولید محصولات دام و طیور	۹۰.۹۴۹	۱۹.۸۰۰	۱۱.۰۰۹	۱۰۱.۹۵۸	۱۰۵.۸۲۰	۲۱۶.۵۶۹	۴۷/۱
۱۳۰۳۰۰۱۰۰۰	برنامه ارائه خدمات هواشناسی و اقلیم‌شناسی	۸۴.۷۵۷	۲۳.۵۰۰	۱۳.۰۶۶	۹۷.۸۲۳	۷.۰۰۰	۱۱۵.۲۵۷	۸۴/۹
۱۳۰۶۰۱۵۰۰۰	برنامه بررسی، کنترل و پایش بیماری‌های واگیر و قرنطینه‌های دام، طیور و آبزیان	۸۲.۸۹۵	۲۳.۵۷۰	۱۳.۱۰۵	۹۵.۹۹۹	۹۶.۷۵۰	۲۰۳.۲۱۵	۴۷/۲
۱۸۰۱۰۰۵۰۰۰	برنامه آموزش دوره اول متوسطه	۵۱.۴۰۹	۷۶.۸۰۰	۴۲.۷۰۱	۹۴.۱۱۰	۶۸.۰۰۰	۱۹۶.۲۰۹	۴۸/۰
۱۶۰۱۰۰۳۰۰۰	برنامه ارائه خدمات بهداشت شهری	۴۰.۱۹۴	۷۹.۰۰۰	۴۳.۹۲۴	۸۴.۱۱۸	۱۰۷.۹۰۰	۲۲۷.۰۹۴	۳۷/۰
۱۳۰۶۰۱۲۰۰۰	برنامه بهبود بهره‌وری آب در عرصه کشاورزی	۰	۱۴۶.۰۰۰	۸۱.۱۷۶	۸۱.۱۷۶	۰	۱۴۶.۰۰۰	۵۵/۶
۱۷۰۳۰۰۲۲۰۰۰	برنامه حمایت از فعالیت‌های فرهنگی، هنری و دینی استان‌ها	۳۹.۳۰۰	۵۸.۲۳۹	۳۲.۳۸۱	۷۱.۶۸۱	۱۱۰.۵۰۰	۲۰۸.۰۳۹	۳۴/۵
۱۳۰۷۰۰۲۰۰۰	برنامه عرضه آب	۶۶.۹۹۷	۷.۰۰۰	۳.۸۹۲	۷۰.۸۸۹	۳۰.۰۰۰	۱۰۳.۹۹۷	۶۸/۲
۱۸۰۱۰۰۶۰۰۰	برنامه آموزش دوره دوم متوسطه نظری	۳۴.۲۲۷	۳۳.۶۰۰	۱۸.۶۸۲	۵۲.۹۰۹	۲۹.۰۰۰	۹۶.۸۲۷	۵۴/۶
۱۱۰۱۰۰۲۵۰۰۰	برنامه کمک به پایگاه‌ها و حوزه‌های مقاومت	۳۶.۹۴۶	۱۶.۱۶۸	۸.۹۸۹	۴۵.۹۳۵	۰	۵۳.۱۱۴	۸۶/۵
۱۸۰۲۰۰۵۰۰۰	برنامه آموزش غیررسمی فنی‌وحرفه‌ای و مهارتی	۳۴.۵۶۸	۱۴.۵۲۸	۸.۰۷۸	۴۲.۶۴۶	۱۳.۶۱۰	۶۲.۷۰۶	۶۸/۰
۱۳۰۶۰۱۱۰۰۰	برنامه افزایش محصولات زراعی	۳۴.۳۳۹	۱۱.۰۰۰	۶.۱۱۶	۴۰.۴۵۵	۵۵.۴۸۰	۱۰۰.۸۱۹	۴۰/۱
۱۵۰۲۰۱۲۰۰۰	برنامه ساماندهی کالبدی شهری و روستایی	۱.۷۰۰	۶۲.۵۰۰	۳۴.۷۵۰	۳۶.۴۵۰	۰	۶۴.۲۰۰	۵۶/۸
۱۳۰۷۰۰۵۰۰۰	برنامه مهندسی رودخانه‌ها و سواحل	۲۵.۳۷۶	۱۶.۰۰۰	۸.۸۹۶	۳۴.۲۷۲	۳۳.۹۹۵	۷۵.۳۷۱	۴۵/۵
۱۳۰۶۰۰۹۰۰۰	برنامه افزایش محصولات باغی	۳۰.۶۳۱	۵.۶۵۰	۳.۱۴۱	۳۳.۷۷۳	۲۸.۵۴۶	۷۴.۸۲۷	۴۵/۱
۱۷۰۴۰۰۵۰۰۰	برنامه گسترش خدمات موزه‌ای	۲۰.۰۰۰	۱۸.۰۰۰	۱۰.۰۰۸	۳۰.۰۰۸	۰	۳۸.۰۰۰	۷۹/۰
۱۷۰۳۰۰۳۱۰۰۰	برنامه ساماندهی امور جوانان	۱۲.۸۴۷	۳۰.۰۰۰	۱۶.۶۸۰	۲۹.۵۲۷	۰	۴۲.۸۴۷	۶۸/۹
۱۷۰۱۰۰۳۱۰۰۰	برنامه اطلاع‌رسانی و تبلیغات دینی رسانه‌ای	۴.۴۲۹	۳۵.۷۰۰	۱۹.۸۴۹	۲۴.۲۷۸	۴.۰۰۰	۴۴.۱۲۹	۵۵/۰
۱۶۰۱۰۰۲۰۰۰	برنامه ارائه خدمات بهداشت روستایی	۴.۵۴۷	۳۴.۰۰۰	۱۸.۹۰۴	۲۳.۴۵۱	۳۶.۴۵۳	۷۵.۰۰۰	۳۱/۳
۱۳۰۶۰۰۸۰۰۰	برنامه افزایش تولید آبزیان پرورشی	۲۰.۵۷۹	۳.۰۰۰	۱.۶۶۸	۲۲.۲۴۷	۹.۶۷۰	۳۳.۲۴۹	۶۶/۹
۱۳۰۶۰۰۳۱۰۰۰	برنامه کنترل و مبارزه با آفات و بیماری‌های گیاهی و علف‌های هرز	۱۵.۲۶۷	۴.۰۰۰	۲.۲۲۴	۱۷.۴۹۱	۱۰.۰۰۰	۲۹.۲۶۷	۵۹/۸
۱۹۰۳۰۱۹۰۰۰	برنامه حمایت از خانواده و زنان سرپرست خانوار	۱۴.۱۰۰	۵.۲۰۰	۲.۸۹۱	۱۶.۹۹۱	۴.۰۰۰	۲۳.۳۰۰	۷۲/۹

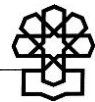

کد برنامه	عنوان برنامه	جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	بر آورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	بر آورد سال های بعد	کل اعتبار پروژه	تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸
۱۳۰۱۰۱۵۰۰۰	برنامه توسعه امور برق	۴.۵۱۷	۲۲.۲۱۰	۱۲.۳۴۹	۱۶.۸۶۶	۷.۰۰۰	۳۳.۷۲۷	۵۰/۰
۱۸۰۵۰۱۲۰۰۰	برنامه توسعه فن آفرینی	۱۴.۳۱۵	۴.۳۵۰	۲.۴۱۹	۱۶.۷۳۴	۰	۱۸.۶۶۵	۸۹/۷
۱۷۰۲۰۰۱۰۰۰	برنامه گسترش ورزش بانوان	۰	۲۵.۵۰۰	۱۴.۱۷۸	۱۴.۱۷۸	۰	۲۵.۵۰۰	۵۵/۶
۱۷۰۴۰۰۲۰۰۰	برنامه تأمین، حفاظت، مرمت و معرفی میراث غیرمنقول فرهنگی	۹.۴۲۹	۸.۰۰۰	۴.۴۴۸	۱۳.۸۷۷	۲۲.۰۰۰	۳۹.۴۲۹	۳۵/۲
۱۳۰۶۰۲۹۰۰۰	برنامه واگذاری و ساماندهی مالکیت و صدور سند اراضی کشاورزی	۱۱.۶۸۰	۳.۷۰۰	۲.۰۵۷	۱۳.۷۳۷	۹.۸۰۰	۲۵.۱۸۰	۵۴/۶
۱۶۰۲۰۰۱۰۰۰	برنامه ارائه خدمات درمانی	۶.۹۷۷	۱۰.۰۰۰	۵.۵۶۰	۱۲.۵۳۷	۰	۱۶.۹۷۷	۷۳/۸
۱۳۰۶۰۳۳۰۰۰	برنامه تثبیت شن های روان و مقابله با بیابان زایی	۱۰.۴۶۵	۳.۵۰۰	۱.۹۴۶	۱۲.۴۱۱	۱۴.۰۰۰	۲۷.۹۶۵	۴۴/۴
۱۷۰۵۰۱۹۰۰۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان ها، اماکن و ماشین آلات	۶.۱۰۰	۱۰.۰۰۰	۵.۵۶۰	۱۱.۶۶۰	۰	۱۶.۱۰۰	۷۲/۴
۱۸۰۱۰۰۲۰۰۰	برنامه آموزش استثنایی	۶.۸۶۷	۷.۵۰۰	۴.۱۷۰	۱۱.۰۳۷	۴.۰۰۰	۱۸.۳۶۷	۶۰/۱
۱۶۰۲۰۰۲۰۰۰	برنامه ارائه خدمات فوریت های پزشکی پیش بیمارستانی	۷.۳۰۰	۴.۰۰۰	۲.۲۲۴	۹.۵۲۴	۸.۰۰۰	۱۹.۳۰۰	۴۹/۳
۱۰۰۲۰۵۷۰۰۰	برنامه توسعه دولت الکترونیک	۶.۰۰۰	۲.۵۰۰	۱.۳۹۰	۷.۳۹۰	۵.۰۰۰	۱۳.۵۰۰	۵۴/۷
۱۲۰۱۰۰۴۰۰۰	برنامه اظهار نظر پزشکی قانونی	۶.۱۹۸	۲.۰۰۰	۱.۱۱۲	۷.۳۱۰	۰	۸.۱۹۸	۸۹/۲
۱۶۰۲۰۰۶۰۰۰	برنامه ارتقای سلامت خون و فرآورده های خونی	۴.۸۳۲	۳.۳۰۰	۱.۸۳۵	۶.۶۶۷	۵.۲۰۰	۱۳.۳۳۲	۵۰/۰
۱۱۰۲۰۱۲۰۰۰	برنامه حفظ نظم و امنیت داخل و خارج شهرها	۰	۱۰.۰۰۰	۵.۵۶۰	۵.۵۶۰	۰	۱۰.۰۰۰	۵۵/۶
۱۰۰۲۰۰۶۰۰۰	برنامه ارائه خدمات نقشه برداری و اطلاعات مکانی	۴.۲۱۰	۲.۲۰۰	۱.۲۲۳	۵.۴۳۳	۱.۰۳۰	۷.۴۴۰	۷۳/۰
۱۳۰۷۰۰۳۰۰۰	برنامه تأمین آب	۳.۸۱۸	۱.۵۰۰	۸۳۴	۴.۶۵۲	۳۲.۲۸۲	۳۷.۶۰۰	۱۲/۴
۱۹۰۳۰۰۳۰۰۰	برنامه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر و روانگردان	۱.۲۰۰	۶.۲۰۰	۳.۴۴۷	۴.۶۴۷	۰	۷.۴۰۰	۶۲/۸
۱۴۰۴۰۰۲۰۰۰	برنامه حفاظت، احیا و بهسازی زیست بوم های خشکی	۲.۴۸۵	۳.۷۵۰	۲.۰۸۵	۴.۵۷۰	۵.۳۳۵	۱۱.۵۷۰	۳۹/۵
۱۳۱۰۰۰۴۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی	۲.۹۳۱	۲.۵۰۰	۱.۳۹۰	۴.۳۲۱	۳.۰۰۰	۸.۴۳۱	۵۱/۲
۱۰۰۴۰۰۲۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی	۱.۹۷۰	۳.۸۵۰	۲.۱۴۱	۴.۱۱۱	۷.۷۶۰	۱۳.۵۸۰	۳۰/۳
۱۷۰۷۰۰۲۰۰۰	برنامه طراحی و ترویج صنایع دستی	۲.۴۷۱	۲.۰۰۰	۱.۱۱۲	۳.۵۸۳	۲.۰۰۰	۶.۴۷۱	۵۵/۴
۱۷۰۱۰۱۰۰۰۰	برنامه حفظ و ارتقای فعالیت های فرهنگی - دینی مساجد	۱.۶۶۰	۲.۰۰۰	۱.۱۱۲	۲.۷۷۲	۲۰.۰۰۰	۲۳.۶۶۰	۱۱/۷
۱۵۰۲۰۰۵۰۰۰	برنامه ساماندهی عشایر	۱.۹۰۰	۱.۰۲۵	۵۷۰	۲.۴۷۰	۵.۱۸۰	۸.۱۰۵	۳۰/۵
۱۴۰۳۰۰۱۰۰۰	برنامه پایش و مدیریت آلاینده ها	۰	۴.۰۰۰	۲.۲۲۴	۲.۲۲۴	۱۰.۵۶۰	۱۴.۵۶۰	۱۵/۳
۱۸۰۲۰۰۲۰۰۰	برنامه آموزش دوره دوم متوسطه کار و دانش	۰	۳.۰۰۰	۱.۶۶۸	۱.۶۶۸	۶.۰۰۰	۹.۰۰۰	۱۸/۵

کد برنامه	عنوان برنامه	جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	برآورد سال‌های بعد	کل اعتبار پروژه	تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸
۱۷۰۳۰۴۱۰۰۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	۱.۱۷۰	۷۰۰	۳۸۹	۱.۵۵۹	۲.۰۰۰	۳.۸۷۰	۴۰/۳
۱۷۰۴۰۰۱۰۰۰	برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی	۴۰۰	۱.۸۰۰	۱.۰۰۱	۱.۴۰۱	۳.۰۰۰	۵.۲۰۰	۲۶/۹
۱۳۰۶۰۰۳۰۰۰	برنامه احیاء، توسعه و بهره‌برداری اصولی از مراتع کشور	۷۰۲	۸۰	۴۴	۷۴۷	۵۰۰	۱.۲۸۲	۵۸/۲
۱۳۰۵۰۲۴۰۰۰	برنامه تنظیم بازار داخلی	۳۰۰	۸۰۰	۴۴۵	۷۴۵	۲.۴۰۰	۳.۵۰۰	۲۱/۳
کل استان		۵.۸۵۷.۰۱۹	۴.۰۸۲.۲۰۳	۲.۲۶۹.۷۰۵	۸.۱۲۶.۷۲۴	۳.۲۲۷.۰۳۰	۱۳.۱۶۶.۲۵۳	۶۱/۷

مأخذ: محاسبات تحقیق براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.

* براساس خلاصه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور منتشره توسط دیوان محاسبات کشور، ضریب تخصیص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۸ معادل ۵۵/۶ درصد بوده است. بنابراین میزان تخصیص اعتبار پروژه‌ها در سال یادشده براساس این ضریب برآورد شده است.

منابع و مأخذ

۱. قوانین بودجه سنواتی کل کشور.
۲. مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.
۳. فصیحی، حمید. آسیب‌شناسی امور ناظر بر طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ارائه راهبردهای ساماندهی، مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری، ۱۴۰۰.